A PÉNZVILÁG

III ÉVF.

38 SZÁM

GAZDASÁG-POLITIKAI és PÉNZÜGYI HETILAP

SZERKESZTI: FODOR OSZKÁR

A PÉNZVILÁG

Gazdaságpolitikai és pénzügyi hetilap

Megjelenik minden szombaton. Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Korallutca 11. Telefon 130-42. Előfizetési ára: Egész évre 24 kor. Félévre 12 kor. Egyes szám ára 50 fillér.

TARTALOM:

A VÉKA ALÓL. Az Andrássy-párt. A máv. bevétele. Lánczy Leó. SZÉKELY FERENCZ A HELYZETRŐL. AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK JEGYBANK-PROBLÉMÁJA. A BUDAPESTI GABONATŐZSDE REFORMJA. REFLEXIÓK A KOLOZSVÁRI AGRÁRGYÜLÉSRŐL. Irta: Rákos Ferencz. A PÉNZVILÁGBÓL. Állami pénztranzakciók. A világ ingó értékeinek a növekedése. KRITIKA. Montenegró és Albánia. A hitelezői védegylet terjeszkedéséhez. A BÖRZÉRŐL. A pesti börzéről. BEÉRKEZETT. Kommünikék. KRÓNIKA. POSTÁNK. HIRDETÉSEK.

A LAPOT BIRÓ MIHÁLY ILLUSZTRÁLJA.

A PÉNZVILÁG

II. évfolyam. Budapest, 1913. szeptember 20. 38. szám.

A VÉKA ALÓL.

AZ ANDRÁSSY-PÁRT programmja nem egyéb, mint a nálunk negyven év óta divatos politikai jelszavak és frázisok kompendiuma. Elvárhattuk volna egy uj párttól, amely az 1913-iki válságos esztendőben alakul, hogy programmjának sulypontja ne a »megzavart jogfolytonosság« helyreállitása és a parlamenti sérelmek reparálása, hanem józan, egészséges és praktikus gazdasági politika legyen. A programm megemlékezik ugyan a mezőgazdaságról, iparról és kereskedelemről, de mindvégig csak általános szólamokban, anélkül, hogy gyakorlati, konkrét javaslatokkal állana elő. Az agrár lóláb azonban igy is kibujik. »Ragaszkodnunk kell — mondja a programm — mezőgazdasági érdekeink szempontjából eddigi vámvédelmi rendszerünkhöz.« Szóval a bőrkabátosok pártja ezután se akarja majd a külföldi hust és gabonát beengedni. Mert mennél drágább a hus és gabona, annál jobban hiznak a nagy földesurak, akik az Andrássy-pártjának a zömét alkotják. Az is igaz különben, hogy ezektől az emberektől liberális gazdasági politikát ugy se lehetett várni. Ezek az urak ülnek az Omgében, ahonnan mindig a gazdasági reakcionizmust hirdették. A programm ezenkivül a koaliciós alkotásokat domboritja ki. »Folytatni kell az állami szénbányák fokozatos és erőteljes kitermelését« — hangoztatja Andrássy. Ezzel ugyan kár volt előhozakodni. Mert sohasem láttuk, hogy állami akció olyan szomoru eredménnyel járt volna, mint a koalició által inaugurált szénbányászat. Ennek pénzügyi terheit az állam még husz év mulva is nyögni fogja. Ott találjuk a programmban a szokásos kortesfogásokat is. »Az állam — mondja továbbá — ne tartsa egyedüli hivatásának az adózó polgároktól a közterheket könyörtelenül behajtani, hanem hasznos beruházások, vasuti, közuti munkák, középületek gyors létesitése által igyekezzék

meginditani gazdasági életünk vérkeringését.« Hát ez igy elmondva szépen hangzik. De csinálja meg Andrássy azt a csodát, hogy az adókat ne hajtsa be »könyörtelenül« és mégis eszközöljön nagy beruházásokat. Ilyen fogásokkal az ellenzéki képviselőjelöltek szoktak előhozakodni. Komoly politikushoz ez nem méltó. A koalicióhoz egyszer már volt szerencsénk. Uralma a legcsufabb kudarccal végződött. Nem kérünk többé belőle. De megelégeltük a munkapárti terrort is. Elég volt a közjogi jelszavakból, amelyeken függetlenségi, Andrássy és munkapárt egyaránt lovagol. Ez a politika nem fér össze a modern kor szellemével, amidőn a gazdasági kérdéseknek kell dominálniok, mert ezek helyes megoldásától függ az ország jóléte és boldogsága.

*

A MÁV. BEVÉTELE a hivatalos közlések szerint az első félesztendőben emelkedő irányt mutattak. Diadalmasan közölték ezt a félhivatalos lapok s nekünk mégis érthetetlen volt, hogy válságos időkben, mikor pang az ipar és nincs még beleszámitva az őszi gabonaforgalom, emelkedést tud kimutatni a Máv. Pedig a nagyobb bevétel megvolt. Csakhogy több bevétel, nem a rendes áruszállitásból, sem a személyforgalomból ered. Nem. A mobilizáció okozta a Máv. jövedelmeinek a növekedését, ez pedig olyan haszon, amitől isten óvja mégegyszer ezt a szegény országot.

*

LÁNCZY LEÓ üdvözölte Harkányi minisztert a kereskedelmi és iparkamarák nevében hivatalba lépése alkalmából. Az üdvözléssel kapcsolatban fölemlitette, hogy mit vár tőle az ország és mit kellene sürgősen megoldani. Harkányi miniszter szépen megköszönte az üdvözlést és ahogy ez ilyenkor szokás, fogadalmakat tett. Megigérte, hogy segiteni fogja Budapestnek ipari és kereskedelmi empóriummá való emelését, megcsinálja a budapesti kereskedelmi kikötőt. Fejleszteni fogja vasuti hálózatunkat. Meg fogja védeni érdekeinket a kiegyezés előkészitése körül. Ezeket és még sok egyéb jót helyezett kilátásba, ami mind szép és hasznos volna megvalósultan. Mi azonban szerények vagyunk és beérjük, ha Harkányi miniszter igéreteinek a felét váltja majd be. De attól tartunk, hogy szép terveiből egyik sem valósulhat meg. A pénzügyminiszter már tudomására adta minisztertársainak, hogy tessék spórolni és a költségvetésbe semmi ujat föl ne vegyenek. Ha ez igy megy, talán jövőre már redukálni kell a resszortok budgetjét és akkor még annyit sem nyujthat Harkányi János, amennyit elődei produkáltak. Hiába próbál Harkányi jó miniszter lenni, ha igyekezete megtörik a finánccminiszter ellentállásán.

SZÉKELY FERENC A HELYZETRŐL.

Nyilatkozik A Pénzvilágnak a pénzügyi helyzet javulásáról, az uj kölcsönről, a jövendő balkáni szerepünkről és a válság okozta károkról.

A legbizonytalanabb érzésekkel találkozunk az utóbbi időben még a rendesen jól informált budapesti pénzügyi körökben is, amikor a helyzet javulásáról, a pénzviszonyok enyhüléséről esett szó. Az emberek szinte belefásultak már a pénztelenségbe és nem mernek bizni és hinni a jobb jövőben, egy uj fellendülésben. Hogy a válság mennyire erőteljes volt, hogy annyian hullottak el jobbsorsra érdemesek is, részben ennek a lehangoltságnak a következménye. Tulságosan föllelkesülünk és elbizakodunk, ha nagy konjunkturában vagyunk és tulságosan csüggedünk, ha a válság csap le reánk. Nem volna szabad annyira szélsőségeseknek lennünk s akkor nem kellene olyan gyorsan kétségbeesnünk.

Kibirtunk egy másfél esztendős válságot, mi következhetik most? Ahelyett, hogy magunk következtetnénk, felkerestük *Székely* Ferencet, a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság vezérigazgatóját, aki készséggel nyilatkozott nekünk a gazdasági helyzetről s az aktuális kérdésekről. Érdekes közléseit itt adjuk:

— A pénzpiacon még nincsen lendület, még nem következett be a pénz nyugodt és rendes körforgása. De a politikai helyzet javulásából és egyéb momentumokból arra lehet következtetni, hogy *október végén következik be a fordulat*, november—december még *némi nehézségeket okoz*, de *januárra már feltétlenül más viszonyokkal lehet számolni*. Nem akar ez prófécia lenni, de az adott körülményekből s a helyzet alakulásaiból ezek a következtetések szürődnek le.

— A legközelebbi jövőben sok igényt kell kielégiteni. Az államnak pénzre van szüksége és fontos, vajjon sikerül-e és milyen körülmények között pénzhez jutnia. A beözönlő pénzek üdvös hatással lesznek az ország közgazdasági életére. Ma abszolut pénzhiányban szenved az ország és az állam és a magánintézetek pénzbeszerző tevékenysége után elkövetkezik a szanálás és a reorganizáció nagy munkája, ami természetesen sok tőkét tesz szükségessé.

— A krizis nagy pusztitásokat okozott. A tőzsdei árfolyamoktól eltekintve 50—60 millió koronára becsülöm a pénzintézetek bukása következtében elveszett tőkét. Ez magában véve nem volna szerencsétlenség, ha a bukásokból kiütköző tanulságokat a jövőben fölhasználnák. A pénzintézetek tultengésére gondolok s arra az állapotra, amely lehetővé teszi, hogy minden kis vidéki városkában

vagy tizenöt pénzintézet alakuljon s ezek egymást lelicitálják s agyonkonkurrálják. Konszolidálni kell a hiteléletet s meg kell csinálni a pénzintézeti reformot.

— A mai viszonyokból való menekülés nem késhetik sokáig. Természetesen a pénzviszonyoknak kell javulniok, csak ez teszi lehetővé az egészséges mozgást gazdasági téren. A tapasztalat azt mutatja, hogy mig a részvénypiacon erőteljes a stagnáció, addig a *befektetési értékek piacán javulás mutatkozik.* Ez a momentum rendkivül fontos, mert a befektetési értékek kedvező elhelyezére lehetővé teszi a parcellázási üzlet ujabb fejlődését és az épitőipar helyzetének javulását. Hogy az utóbbi mennyire fontos az ipar és a főváros lakossága szempontjából, felesleges hangsulyoznom.

— Végül a Balkán. Hát ebben a kérdésben a megrökönyödés helyzetében vagyunk. Nálunk minden előkészület a Nagy-Bulgáriára volt alapitva, miután minden politikai rokonszenvünk feléje irányult. Mindent Bulgáriával kapcsolatban tervezett a monarchia, mert ott nem vagyunk népszerütlenek, mint Szerbiában, vagy Romániában. Most egy kis időre lesz szükség, hogy magunkhoz térjünk, amig tisztázódik a helyzet Bulgáriában, amig nyilvánvaló lesz, nem-e gyöngült meg annyira ez az ország, hogy hitelképességének visszaállitása hosszu időt vesz majd igénybe. Annyi bizonyos, hogy az uj helyzetben uj irányt kell vennie a Balkánra gravitáló gazdasági politikánknak. Ma főképpen Bulgáriára és Törökországra számithatunk.

AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK JEGYBANK-PROBLÉMÁJA.

IRTA: UNGÁR MIKLÓS.

— Az Amerikai Valutareform. —

I.

Az Oceánon tul ma, az előtérben levő uralkodó kérdés, az Egyesült-Államok (U. S. o. A.) pénzrendszerének megváltoztatása. Ez a feladat valószinüleg még az év folyamán meg lesz oldva. Hogy a messzire kiható intézkedés tartalmát megértsük egy kis pénzügyi fejtegetés előrebocsátása elkerülhetlen: A pénz kibocsátásának joga az államé. Állami regalé. Él vele, de jogát esetleg másra is ruházhatja. Ha az államhatalom papirpénzhoz forgalomba, annak értékeért szavatol, azt fedezni kényteltelen.[1]) A fedezet módozata többféle. Ilyen a fél- és harmad fede-

[1]) Wolovszky »Le Change et la Circulation« . . . L'état est chargé de veiller à la fidelitè, sinresitè et à la stabilitè de la monnaie, il doit controler l'exatitude etc. (20-ik lap.)

zet; Overstone fedezete, mely a Peel acta rendszerét adta meg; az adófundáció sisztemája; a bankszerü fundáció; a Newyorki — Északamerikai — rendszer stb.

Mi az északamerikai rendszer lényege? Az, hogy az egyes bankok az állam pénzellenőrzési hivatalánál Comptroller of courrency — állampapirokat (bonds) letétbe helyeznek s ezzel »maximálisan« a letét névértékéig menő jegykibocsátási joggal felruháztatnak. A jegyeket természetszerüen nem maguk a bankok nyomtatják, hanem azokat a kincstártól kapják és ugy hozzák forgalomba. Ez idő szerint *7500* ily bank müködik az Egyesült-Államokban s a más bankoktól való megkülönböztetésnek külső jeléül a »Nemzeti Bank« cimet tartoznak viselni. A »Nemzeti Bankok« jogai a U. S. A. szövetkezeti törvénytár 1863. február 15 és január hó 3-iki törvényeiben gyökereznek, mely intézkedések azonban 1865; 1873; 1875; 1882. és 1900-ban változásokon mentek át. A pénzkreálás jelzett mivelete jóformán alig tér el attól, amit mi lombard kölcsön *néven ismerünk. Az állami Bondokat az állam*, 60—100%-ig honorálja az illető bank alaptőkéjétől függőleg, (és ebben tér el a lombardkölcsön-től) . . . »kamatmentesen«.

A rendszer visszatetsző volta szembeszökő. Valamelyes »Nemzeti Bank« államilag garantált 2%-ot jövedelmező Bondokat vásárol, azokat letétbe helyezi és élvezi nemcsak a 2%-ot, hanem a Bondok ellen kamatmentesen felvett 60—100% pénz értékének a további kölcsönadásért járó kamatait is.

Természetes, hogy e beneficiumokkal szemben az állam bizonyos kötelezettséget is ró a Nemzeti bankokra. Igy egyebek között a felvett 60—100% pénz 5%-át külön aranyban kötelesek a kicstárnál letétbe helyezni, hogy ezzel jegyek beválthatók legyenek stb. Végeredményben mégis a Nemzeti bankok csinálják a jobb üzletet, noha a Bondok iránti hajsza a 2%-os állami papirok értékét mindenkor erősen tartotta a pari árfolyam felett. A mondottakból könnyen megérthető, hagy a nép bizalma mindenkor a Nemzeti bankok felé irányult, melyeknél a *letétek* napról napra növekedtek. A tőkepénzesek zöme akként gondolkozott, hogy inkáb viszi letétét egy Nemzeti, mint valamelyik más bankhoz, mert ez kamatmentes pénzzel dolgozik s igy többet keresve megbizhatóbb mint bármelyik más pénzintézet. A gyarapodó *letétek* és az abból folyó haszon a Bondok utján kreálandó további pézszerzést később, főleg a régebbi bankoknál, feleslegessé tette. Feleslegessé tette annál inkáb, mert a különben is jó üzletmenetnek örvendő Nemzeti bankok az árfolyamban emelkedett Bondok utján megszerzendő kamatmentes pénzről inkáb lemondtak, semhogy a Bond árfolyamvesztesség esélyének kitegyék magukat. A letétemények csökkentek. Ennek folytán az állam 1900 márc. 4-iki törvényével rajta volt, hogy ujabb Nemzeti bankok létesitését más uton megkönnyitse.[2])

---

[2]) Lásd: Knox. History of banking in the U. S. A. (N. Y. 1900)
Artikel »Banken« Handwörterbuch der Staatswissenschaften Bd 2. (3. Aufl. Jena 1908).
History of banking in all the leading nations (Kiadó Dodsworth N. Y. 1896. 4 köt.)

A helyzet ez intézkedés után nem javult, sőt az 1907. évi debacle arra intette a mérvadó köröket, hogy Amerika pénzrendszerét gyökeresen kell átalakitani, mert máskülönben az állami élet oly ujabb megrázkódtatásoknak volna kitéve, melyek ismétlődését még a gazdag Unió sem képes elviselni.

E gondolatmenettől vezérelve nyujtotta be Aldrich szenátor 1911-ben, tehát a republikánus párt uralma alatt ama referendumát a nemzeti pénzügyi bizottsághoz — National Monetary Commission — melyben egy oly «*központ*» felállitását javasolta, (Reserve Association of America) ahol a pénzhiány idejére szükségelt tartalékok gyüjtetnének stb. Megjegyzendő, hogy a «Központ» más pénzügyi jogositványokkal is lett volna felruházandó, de ezekre térhiány miatt itt ki nem térhetek.

Az eddig kifejtettekből is megállapitható, hogy az U. S. A. pénzszükségletét nem szolgálja ki egy egységes központi bank, mint teszik azt Európa több államainak nemzeti vagy központi bankjai, hanem, hogy ott a »sok bankok» rendszerre járja. Hogy a két rendszer közül, melyik a helyesebb, még *eldöntetlen nyilt kérdés*. Ezért feltünő, ha a *Pester Lloyd* 1913. szept. 13-iki számának «Die Amerikanische Währungsreform» cimü cikkében azt a megjegyzést teszi, hogy a tervezett Reformwerk räumt zwar auf mit den «anarchischen» Zuständen, die auf währungspolitischem Gebiete dermalen in den Vereinigten Staaten herrschen; allein die radikale Lösung, die in der Errichtung einer zentralen Notenbank bestehen würde, ist in dem Gesetzentwurfe nicht vorgesehen».

Nem szemrehányásként mondjuk ezt a P. Llyodnak, mert hasonló nézetet vall más nagyon is számbavehető komoly fináncpolitikus, közgazdász, szaklap. de azért az a kérdés, vajjon az «egy» vagy «több» bank rendszer a helyesebb-e, még távolról sem tekinthető annyira eldüntöttnek, hogy az a P. Lloyd kritikai megjegyzését igazolná. Mi magunk ebben a kérdésben állást nem foglalunk, de a valószinüség oda tendál, hogy az Amerikában követett módszer a helyesebb. Ezt kell legalább ama előzményből következtetnünk, hogy a minden téren előtörtető ujabb nagyhatalom, Japán, az összes pénzrendszerek alapos tanulmányozása után, az Egyesült-Államok példáján szervezte saját pénzrendszerét[3]) De a National Monetary Comission is évek hosszu során át tanulmányozta a szőnyegen levő problémát és noha kiküldöttei bejárták Németországot, Angliát, Franciaországot, Ausztriát és a Központot behatóan informálták, még sem állapodtak meg az «egy» Központi bank létesitésében. A kiküldöttek információi és a bizottság pertraktációi távolról sem képezték titok tárgyát; az eddigi munkálatok gyüjteményes kiadása 40 kötetre rug. Ha ily alapos tanulmányozások után a bizottság még sem tért rá a Központi bankrendszerre, ugy állásfoglalását bizonyára nem negligálható nyomós okok indokolják.

Hogy mi okozta az Aldrich javaslatától való eltérést, az pon-

---

[3]) Lásd: Slöpel, Über japanisches Bankwesen. Halle 1898.

tosan meg nem állapitható. Valószinüleg rászolgáltak ugy pénzügyi, mint politikai okok is; mert köztudomásu, hogy *az uralmon levő demokratikus párt a »Bundesgewalt« minden hatalmi megerősitésének ellenzője.* A demokratikus párt a 46 szövetkezeti állam »önállóságának« gyarapitását szorgalmazza s *a «Bund» erejét nem óhajtja egy központi bank felállitásával öregbiteni.*

A kérdés e részletére célzatossággal utalok. Teszem azt azért mert *a helyzet e tekintetben nagyon is hasonlit Magyarországnak Ausztriához való viszonyához.* Mink (szerintem helyesen ugyan) az egy közös bank intézményében állapodtunk meg, de ez nem ok arra nézve, hogy a függetlenségiek ellentétes véleménye perhorreszkáltassék. Változó pártok uralma esetén talán ma nálunk is komolyabban foglalkoznának az önálló bank felállitásának eshetőségével. Amikor most 5—6 éve, a vonatkozó viták során *Székely Ferenc* vezérigazgató a Sas Körben felolvasást tartott, a különválás lehetősége ellen mint főargumentummal azzal allegált, hogy két egymástól független bank (Bécs és Budapest) felállitása már azért sem kivánatos, mert ily esetben lehetetlenné válik az egy és ugyanazon pénznemre és devisákra szóló külföldi jegyzés. Utalt ugyan a nehézségnek egy rendkivülien penibilis megoldási módozatára, de Amerikának (most már majdnem minden retortát passzirozott) rendszere, legjobb bizonyiték arra nézve, hogy a devizák mikénti jegyzésének kérdése, sohasem volt leküzdhetetlen akadály.

De, hogy az amerikai valutareformra visszatérjek, nyomatékosan kell hangoztatnom, hogy az Egyesült-Államok ma azt keresik, amit a pénzügyi világ, a *»rugalmas pénzrendszer«* kifejezésén ért.[4]) Keresik a rugalmasságot, mert a horribilis letétek és a nagyforgalom mellett, zavaros, nyugtalan időkben, pénzfeszültség idején, amikor ipar, kereskedelem, de bizalom hijján a közforgalom is visszautasitja a csekket és készpénzt követel, akkor a rendelkezésre álló készpénz mennyiség — physikai értelemben — nem képes a millió oldalt felmerült szükségletet kielégiteni. Hogy a helyzetről képet alkothassunk magunknak ime egy táblázat, mely kellő felvilágositást nyujt:

Amerikában volt:

Millió dollárokban, (tehát koronákra átszámitva ötször annyi).

Az év végén	A nemzeti bankok száma	A nemzeti bankok alaptőkéje	A letétek értéke	A jegy forgalom	Tényleges készpénz készlet
1863	66	7	8	—	1
1875	2086	505	629	315	107
1895	3712	657	1715	182	305
1900	3944	632	2624	298	373
1909 IX. 1-én	6977	944	5058	658	595

[4]) Hertka Tivadar a »rugalmas« kitétel használatát e téren mint olyat kifogásolja, mely nem fedi a neki tulajdonitott értelmet. Nézetét nem osztjuk.

Tehát, hogy csak az utolsó számsort szedjem elő: 6977 Nemzeti Bank (mai száma meghaladja a 7500-at) 944 millió dollár saját tőke felett rendelkezett. Átlag jutott ebből 1—1 bankra 135,000 dollár, vagyis 675,000 korona. Ezzel szemben 5058 millió dollár letéti értéket kezeltek, mely érték lombardirozására mindig készen kellett állniok. Forgalomba adtak ugyanezen időben 658 millió dollár pénzjegyet és pénztáraikban volt 595 millió dollár. Bővebbi kommentár felesleges.

Aldrich számolt azzal a körülménnyel, hogy a demokrata párt időközben, amikor a kérdés megoldásra kerül, uralomra juthat; ez okból kerülte a »Központi bank« felálliiásának tervbe-vételét és megelégedett a szövetkezeti bank ideájának megvalósításával. Ma már erről sem lehet szó. Ma az a megoldási mód lépett előtérbe, hogy a takarékpénzek központokban gyüjtessenek, s beálló szükség esetén a tartány csapja megnyitassék s mindaddig nyitva tartassék, amig a kifolyó milliók a szükségletet szaturálják. A terv keresztülvitele a keresett rugalmasságot megadná, de felmerül a kérdés, hogy miben rejlik a jelen amerikai pénzrendszer elaszticitása és miben tér az el pld. a mi rendszerünk rugalmas voltától végül miért szükséges az e téren való rendszerváltozás?

Nálunk törvény a kibocsátható jegyek maximumát elő nem irja; ez mindaddig fokozható, mig a kibocsátványok 40%-a arannyal van fedezve. A szükségleten tul való fokozást az állam jegyadóval fékezi. m. p. akként, hogy az esetben, ha a bank érckészletének értéke felett 600 millió koronánál több jegyet bocsát ki, ezen többletért a kincstárnak 5% kamatot köteles fizetni. A rugalmasság ezzel minden félt kielégitő módon meg van adva.

Hogyan áll már most az elaszticitás kérdése Amerikában? Ott a tőrvény első sorban kimondja azt, hogy az egyes nemzeti bankok a Bondokra kapott 60—100%-ból 5%-ot a kincstárnál nemes ércben kötelesek letétbe helyezni. E kivül a kamatmentesen kapott pénzből bizonyos körülményektől függőleg 15—25% állandó tartalékban, — készpénzben — kötelesek pénztáraikban tartani. Ámde ez a tartalék oly lyukas bástyákkal van vértezve, hogy a pénz rajta mindég átfolyik. A törvény ugyanis a *vidéki* bankoknak, ide nem tartozó okokból megengedi, hogy ők e készpénz háromötöd részét a nagyobb városok Nemzeti bankjainál »elhelyezhetik.« Ilyenek Albany, Troy, Detroit, stb. Igy tehát a tényleges reserva a vidéken már a jelzett intézkedés következtében is 3—5%-ra apad. Ezzel a fentebb emlitett lyukak még nincsennek kimeritve, mert a törvény megengedi még azt is, hogy a reservavárosok, törvényes reserváik 50%-át a *Központi Reserva-városok* bakjaiban tarthassák. Ilyenek New-York, Chikago, Philadelphia, San Francisco, stb. Evidens tehát, hogy szükség esetén a de facto a törvény által előirt reserváknak ugyancsak a törvény engedte megkönnyitések folytán, alig fele, vagyis csak 7—12% áll rendelkezésre. Ebből látható, hogy a vélelmezett elasticitás csak papiroson van meg, tényleg azonban nem létezik. Nincs haszon a fentemlitett 7—12% tartalékból sem, mert e készlet in tact voltára egyrészt maga

a nyilvánosság ügyel (ha jól emlékszem a Nemzeti Bankok miden hétnek szombati napján kimutatást kénytelenek adni) másrészt mert a kincstár ellenőrző közegei időről időre bejárják az összes bankokat s ellenőrzik a rezervák noli me tangere voltát; a nebántsvirág-rezerva pedig nem rezerva a köz, noha kitünő rezerva a hitelező és részvényes szempontjából. Ilyen rezerva insolvencia vagy csőd esetén mindenkor egy számba vehető quotát biztosit a bankhitelezőnek, de rugalmasság szempontjából nemcsak hogy számba nem esik, hanem a rezervában rejlő immobilitás, a bank mobilitását és a pénz elaszticitását még inkább csökkenti is. Itt valóban alkalmazható a röpke szó, hogy »ha van pénz, miért nincs pénz, — és ha nincs pénz, mért van pénz«.

A BUDAPESTI GABONATŐZSDE REFORMJA.

— Bécs sürget, Harkányi enged. —

Beavatott forrásból arról értesülünk, hogy az osztrák kormány a magyar kormányhoz átiratot intézett, melyben most már erélyes hangon követeli a budapesti gabonatőzsde reformját, melyre Magyarország az 1907-iki kiegyezésben kötelezettséget vállalt. Az átiratban az osztrák kormány a reformot ugy értelmezi, hogy a budapesti tőzsdén a biankoterményüzlet a gabonában egyszerüen *eltiltassék.*

Ugy látszik, hogy Harkányi minisztert legutóbb ez az átirat inditotta arra a kijelentésre, hogy a tőzsde reformjáról szóló törvényjavaslatot az ősszel előterjeszti. Ez lehet az oka annak is, hogy a tőzsdetanács által tervezett reformokról most egyáltalában semmit se hallani. A dolog egyelőre letünt a napirendről. Nagyon helyesen. Minek csináljon a tőzsdetanács félmunkát, amikor a kormány amugyis alapos reformra készül?

A kereskedelmi minisztériumban készülő tőzsdereform készleteit nem ismerjük. Harkányi csak annyit mondott, hogy a budapesti gabonatőzsde hasznos és nagyjelentőségü közgazdasági tevékenységét *korlátozni nem kivánja.* Ebből azt következtetjük, hogy a miniszternek esze ágában sincs a gabonahatáridőüzletet betiltani, amint azt az osztrákok kivánják.

Mindenekelőtt hangsulyozzuk, hogy a kiegyezésnek idevonatkozó szakaszában a magyar kormány csak arra kötelezte magát, hogy a gabonahatáridőüzletben megnyilvánuló kinövéseket és visszaéléseket meg fogja szüntetni. De a *gabonahatáridőüzletnek pur et simple* való eltörléséről abban a szakaszban nem történik említés. Az osztrákok tehát olyat követelnek, amire nem vállalkoztunk és amit semmi áron se akarunk megcsinálni. Mert a budapesti gabonatőzsde domináló helyzetét Európában éppen a gabonahatáridőüzletnek köszönheti. A bécsi gabonatőzsde azóta sülyedt a jelentéktelenségbe és a semmiségbe, amióta ott az agráriusok izgatására

a határidőüzletet betiltották. Nagyon fáj ez az osztrákoknak és most a budapesti gabonatőzsdét is erre a nivóra szeretnék sülyeszteni.

A budapesti gabonatőzsde Magyarország közgazdasági életében elsőrendü szerepet tölt be. Magyarország agrikultur állam, ahol a gabonatőzsde valóságos kulturmissziót teljesit a mezőgazdasági termékek árainak képződése, illetve megállapitása tekintetében. A gabonahatáridőüzlet eltörlése elsősorban a magyar földbirtokos osztálynak ártana. Ezt az üzletágat a tőzsdén fenn kell tartani. Viszont meg kell szüntetni a *játékot*, vagyis a visszaéléseket és a reformot oly irányban kell megvalósitani, hogy tőzsdeügyleteket csak azok köthessenek, akiknek ez hivatásszerü foglalkozása. Nem szabad a tőzsdén kivül álló, hozzá nem értő embereket a tőzsdére csábitani és azután megkárositani. Szervezni kell a *jogositott tőzsdeügynöki intézményt* és azt a kellő garanciákkal kell körülvenni. Meg kell akadályozni azt, hogy a gabonatőzsdén az árak ne a kereslet és kinálat, hanem a hausse- és baissepárt angazsmánjai szerint irányittassanak. Nem szabad türni a ringek alakitását, mint az a mult évben a zabringgel történt, amely alkalommal a zab árát még sohasem látott magasságra, 24 koronára hajtották fel. Igy történt azután, hogy a zab ára Budapesten 4 koronával drágább volt, mint a prágai terménytőzsdén és hogy ennek következtében a zabringnek Csehországból szállitottak zabot. Sok bün terheli a budapesti nagymalmokat is, melyek éppen ezért még azokat a csekély reformokat is ellenzik, melyeket a tőzsdetanács tervezett. Ők voltak az ellenmozgalomnak valóságos »dróthuzói«, mert ők továbbra is korlátlan urak akarnak a gabonatőzsdén maradni.

Ismételjük, a reformokat ugy kell megcsinálni, hogy a játékszerü üzletek kiküszöböltessenek. De a határidőüzletet eltörölni nem szabad; ez ártana az egész ország gazdaságának és lerontaná a budapesti piac domináló helyzetét.

REFLEXIÓK A KOLOZSVÁRI AGRÁRGYÜLÉSRŐL.*)

IRTA: RÁKOS FERENC.

— Mágnásmentés állampénzen. —

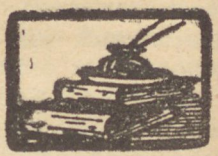

Ebben az esztendőben immár másodszor gyültek be nagy demonstrációra Magyarország agrárius urai, hogy megvédjék a magyar gazdatársadalom «veszélyeztetett» érdekeit, hogy a merkantil érdekeken nagyot nyomjanak az egyedül üdvözitő agrár-feudális politika jegyében. Kassán még kisgazdaboldogitó frázisok köntösébe öltöztették céljaikat és sikerült is elkápráztatniok a Hangyának staffázsul felhajtott nehány ezer kisgazdáját. Kolozsváron már más dalt pengettek a húron. A ve-

*) Ez a cikk kiegészíti a lapunk előző számában irott megjegyzéseket s ezért készséggel adjuk közre.

szendőbe menő magyar nemzeti szupremácia, a nemzetiségi térfoglalás volt a tárgyalás tenorja. Meg is mondták mindjárt, fel is ajánlották rögtön a bajok orvosságát a legnagyobb önzetlenséggel. Csak csekély negyven millió koronát forditson az állam évenkint a telepitésre és parcellázásra. Milyen jó lesz az állam közvetitésével rásózni a derék parasztokra alapos drágán a rablógazdálkodással tönkretett földeket. Ennek az orvosságnak mindössze csak az a hibája, hogy az orvos össze akar játszani a patikussal. Az egyik bajból kihuzzák a pacienst, de — belenyomják a másikba. Hadd fogyjon a gyógyszer.

*

Hive vagyok a *laissez faire, laissez aller* elvnek, de fenntartással. Mert a verseny, ha a tisztesség, dogmáiba ütközik, a piac monopolizálása, ha egyoldalon tulprofitot, más részről az élet megdrágulását okozza, igenis állami beavatkozással korlátozandó. De a gazdasági szabadság megszoritása olyan terrenumon, ahol az már bebizonyitottan a nemzeti termelés csökkenésével jár, sőt ezen tulmenőleg még sulyos társadalmi bajok forrásává válik, csak ellenezhető.

»*Engedélyezze és segitse elő a földmivelési kormányErdélyben a közép és nagyobb birtokon a birtok terhek rendezése után a hitbizományok alapitását.*« Ezt a posztulatumot szegezték szembe a kolozsvári mágnás urak az ország demokratikus, haladó közvéleményének. Mintha nem az volna ennek az országnak egyik legnagyobb csapása, hogy két és fél millió hold egyházi és 2 millió 363 ezer hold hitbizományi kötött birtok terpeszkedik benne, amelyek az országnak egyik legrosszabbul mivelt és birtokló muló jellegü haszonélvezeti hatalma folytán teljesen kizsarolt, kimeritett földjei. A földhiány a kivándorlás legeredményesebb hajtó motorja. Ezt az állapotot akarják fenntartani és továbbfejleszteni?

*

A történelmi osztályok felsegitése: ez a kolozsvári gyülés nem is leplezett tendenciája. A dzsentri és mágnás birtokok tehermentesitése állami pénzen: ez volt a gyülés leghangosabban, megtapsolt követelése. A hitbizományok szaporitása mellett az ági öröklés precizirozása az uj polgári törvénykönyvben: a nyiltan, szemérmetlenül kimondott cél. Ezek az urak nem akarják megérteni az idők szavát. Társadalmi osztály mumiákat akarnak konzerválni, a középkor rég eltemetett jogrendszereit kiásni a sirból. A XX. század modern kereteibe vissza akarják ültetni az ősiséget, »melynél károsabbat a szorgalom elfojtására ugyan nem lehetne egykönnyen nemzeni és világra hozni.« Széchenyi Istvánnak a szavai szerint, aki pedig a Nemzeti Kaszinó nagybirtokosai által is gyakran, bár rosszhiszemüséggel hivatkozott tekintély. Vissza a középkorba! Ez a jelszava a mi agráriusainknak. Eszközeik azonban modernek: Altruista Bank, amely tehermentesiti állami pénzen, vagy drágán megveszi a tulterhelt nemesi birtokot és még drágábban szétparcel-

lázza a parasztoknak. A cél hát elég szép és az eszköz is hozzá méltó. Nemesség mentes panamával.

*

A magyar szigeteket felfalja a román áradat, a magyar föld kicsuszik a magyarság alól és kifelé gravitáló nemzetiség kezébe jut; hangzik egy-egy jajjongós az ünnepi beszédek zürzavaros sokaságából. Ez mind igaz, de mindnek meg van az oka. A román társadalom szivós összemüködése, mely a román pénzintézetek altruizmusában csinosodik ki, termi itt meg a gyümölcsét. Ezen nem másit állami beavatkozás, hatósági terror, zöld asztali orációk. Kulturát vigyenek Erdélybe és akkor megmentik. 1910-ben 1,147.434 ember volt Erdélyben, aki nem tudott irni, olvasni és 102,954 volt az iskolába be nem irt tankötelesek száma. 26,899 öt éven aluli gyermek halt meg 1910-ben a Királyhágón tul, az élveszületettek 27·4%-a. A szegénység és nyomor hallatlan mérveket ölt az erdélyi bércek között. Menekül is előle, akinek módjában van. Kivándorolnak az emberek. Kulturát kell Erdélybe vinni. Azzal meghódithatjuk a nemzetiségeket. A magasabb rendü kultura mindig legyőzi az alacsonyabbat. Nem erőszakoskodással, türelmetlen szolgabiró-politikával, hanem a kultura fennsőbbségével, melegével és erejével asszimilálhatjuk a nemzetiségeket.

A PÉNZVILÁGBÓL

ÁLLAMI PÉNZTRANZAKCIÓK. A magyar állam 1910. óta 525 millió korona kincstári jegyet bocsátott ki. Ebből 250 millió az 1913. év végén, 125 millió 1914. julius 1-én és 150 millió 1915. julius 1-én jár le. Ekkora függő adóséggal más államban aligha találkozunk. Ez a körülmény is eléggé bizonyitja állami financiáink leromlását. Ezeket a kincstári jegyeket előbb-utóbb konszolidált adóssággá, vagyis járadékká kell átváltoztatni. Erre a magyar állam egyelőre nem is gondolhat, minthogy folyó szükségleteinek fedezésére sem képes most járadékot elhelyezni. Annyi bizonyos, hogy a folyó év végén lejáró 250 millió kincstári jegyeket a kormány nem tudja beváltani, hanem kénytelen lesz azokat majd meghosszabbitani vagy kicserélni, ami nagyon drága tranzakció lesz. Ezenkivül a kormánynak még ebben az évben, de legkésőbb a jövő év elején nagyobb kölcsönre — 350—400 millióra — lesz szüksége, hogy a katonai kiadásokat fedezhesse és az állami pénztárakat refundirozhassa. Mint látható, annyi pénzre van szükségünk, mintha csak egy háboru után volnánk. Az igaz, hogy a sulyos gazdasági válság és külpolitikának baklövései felértek egy háboruval. A kölcsön pedig olyan drága lesz, mint a minőt egy leigázott nemzetnek szoktak adni. Ha sikerül 4½%-os járadékot plaszirozni, akkor annak átvételi árfolyama olyan alacsony lesz, hogy az tisztán 6—7%-ot fog kamatozni Szép kilátások!

*

A VILÁG INGÓ ÉRTÉKEINEK A NÖVEKEDÉSE. *Neymarck* Alfréd, francia nemzetgazdász, a Bécsben most tartott nemzetközi statisztikai kongresszus alkalmából tanulmányt irt a világ

ingó értékeinek a növekedéséről. Adatai szerint az ingó értékek a világforgalomban 1895-ben 450 milliárd frankot, 1910-ben 800 milliárd frankot és 1912. végén 850 milliárdot tettek. Ebből mintegy 675 milliárd az illető országok polgárainak tulajdonában van. Ez a kontingens országok szerint igy oszlik meg:

	Milliárd frank
Anglia	150
Egyes.-Áll.	140
Franciaország	115
Németország	110
Oroszország	35
Ausztria-Magy.	26
Olaszország	18
Japán	16
Más országok	65

A 800 milliárdra rugó értékpapirokkal szemben a világ bankjegyforgalma csak 41½ milliárd frank. Ha még megjegyezzük, hogy a világ fennállása óta a föld gyomrából mindössze 150 milliárd aranyat és ezüstöt ástak ki, akkor be kell látnunk az értékpapirok nagy közgazdasági fontosságát a világforgalomban. Az értékpapirok kiegészitői a hiteleszközöknek, pótolják a pénzt, elősegitik az árucserét. Ez a 850 milliárd értékpapir, melyeket bankjegyekre és ércpénzekre lehet kicserélni és a melyekkel hitelt lehet szerezni, éles bizonyitéka a hitel mobilitásának. Mindezek a papirok a hitelen, illetve azon a bizalmon alapszanak, mellyel a kölcsönadók az államok, községek és az emittáló részvénytársaságok iránt viseltetnek. A 850 milliárdból 300 milliárd vasuti reszvényekre és kötvényekre esik. Ezenkivül jelentékeny kontingenst képeznek az államadóssági papirok is. A többi községek és hatóságok kötvényeire, valamint bankok és iparvállalatok, biztositó társaságok stb. részvényeire és kötvényeire esik.

A nagyobb államok adóssága és ennek kamata az 1912. év végén a következő volt:

	Államadósság millió frankokban	kamat millió frankokban
Németország	25,930	1190
Ausztr.-Magy.	19,410	870
Franciaország	31,162	1286
Anglia	18,103	617
Olaszország	14,024	575
Oroszország	23,578	1072
Spanyolország	9,408	410
Belgium	3,739	199
Egyes.-Államok	5,018	109
Japán	6,511	380

Elég beszédes számok. Nem kell sok magyarázás a világ eladósodásának képét adni.

*

KRITIKA

MONTENEGRÓ ÉS ALBÁNIA. Bejárván Montenegrót és Skutárit figyelő szemmel kerestem, milyen elhelyezkedésü itt a tőke, milyen szerep jutott itt a monarchia kereskedelmének, iparának. Nem sok örvendeni valót találtam. A közelség, a tengeri ut megközelithetősége olcsósága, a fajták, országok bizonyosan gyarapodó vásárlóképessége, parancsoló szóval kényszeritenék ránk a gazdasági hóditás szükségességét s ma még semmi sem történt. Pedig az európai tőke már megmozdult, az iparok már egyengetik a maguk export utjait s Cattaró felé utazván s a hajón német, francia, angol ügynökökkel találkozom. Cattaróból postaautó visz Cettinjébe, amelyiken csak tiz ember számára van hely. Ezen az autón hét napra előre le van foglalva minden hely, mig máskor az induláskor jelentkező is kapott helyet. Ezek kis jelek, de beszédes megmutatói annak, hogy a kapitalizmus elküldte már a maga hirvivőit, uttörőit a harcos fajták közé, hogy az arany indul most a vas

után uj hóditásra. Sietni kell, hogy a versenyből le ne maradjunk.

Montenegróban nem igen van keresni valónk. Amit meg lehetett szerezni, azt már megszerezte az olasz tőke. Antivári és Dulcignó ma még iszapos kikötőjét olasz társaság bérli. A kis ország egyetlen keskeny nyomtávu vasutja, a Virbazárból Antiváriig vivő, olasz kézben a Compagnia d'Antivari kezében van. Nem sok idő mulva sulyos jelentőségü lesz ez a vasut, mert az Adriát köti össze a dus környékü Skutari-tóval. Ugyancsak olasz kézben van a Skutari-tó forgalmának lebonyolitása is. A Compagnia d'Antivari gőzöse jár Rjeka és Virpazár között. Virpazár és Plavnica, Plavnica és Skutari között nemkülönben. S olasz kézben van a dohánymonopolium, olasz tőkéből épült a nikricsi sörgyár, olasz tőke tartja kezében a kereskedelmet. Mi csak kenyeret, lisztet, bort és szentképet importálunk összesen öt millió értékben s olyan alaposan gyülöltek vagyunk itt, hogy nagyobb szabásu térfoglalásra ne is számitsunk.

Albániát és Skutarit azonban mi mentettük meg önmagának, mi tartottuk meg albánnak, itt hát volna terünk, itt a politikai népszerüség gazdaságilag is dusan kamatoztatható. S itt különösen sietni kell, mert az olasz tőke mohó sietséggel dolgozik, hogy az Északalbán piacot is megszerezze, ha már déli Albániában kizárólagos ur. Nagyszabásu tervelések között meg kell őrizni a hegemoniánkat, mert ha most lemaradunk, soha többé vissza nem térhetünk ide. Most készül az albánbank s ami talán ennél is jelentőségesebb, a Bojana szabályozása. Ez a folyó Európa egyik legtermékenyebb völgyét szeli és szabályozása után a Skutari-tó medrének fele felszabadul és termékeny lesz. Skutariban hid épül a Bojanán és az egész városban nagyszabásu épitkezések. S a lakosság eléggé gazdag, eléggé vásárlóképes. Itt nincs nagybirtok, mindenkinek van földje és az igények, a fogyasztás sok helyen különb, mint akárhány felvidéki magyar megyében. Egyelőre csak papokat küldtünk ide és puskákat, ideje lenne ügynökeinket és iparcikkeinket is ide küldeni. Mert Skutariból mintha máris kiszoritott volna bennünket az olasz tőke.

Ahogy itt az utcákat járod figyelő szemmel, láthatod, mint harcol, küszködik a pénz félmüvelt, kezdődő kulturélete fajtáik meghóditásáért. A tőkék, iparos országok késhegyig menő egymással küzdésének nyomait látod ebben a városban. Lenn a kikötőben láthatsz két házat. Az egyik felirás: Commerciale d'oriente; a másiké: Compagnia d'Antivari. Ime az olasz tőke. Végig a bazáron, temetőn, városon keskeny vasutacska. Egy francia társaság akart itt lóvasutat épiteni Az ostrom szakitotta meg a munkát, de most kis szerkocsikat tologatnak lusta, álmossággal, turbános albán munkások. Benn a városban két ház felirása: Kapidanie Liniante Skoder; Societa Commerciale d'Oriente. Mind olasz. Még ilyen cégtáblát is látni: Ristorante Tripoli. Egy étterem felirása ez. S a kirakatokban fénykép alatt: il Conte Moncinelli Scolti. Ez a magas, elegáns ur a szkutarii olasz konzul. Az egykori urra, a törökre egy felirás emlékeztet. A Banque Ottomane Imperiale fényes, aranybetüs, fekete márvány táblája. S közel hozzá megint az olasz Puglia háza. Egészen a monarchiára vallót csak kettőt láttam.

A Lloyd és az Ungaro-Croata ügynökségének házát. De az osztrák tőke benyomulását, térfoglalását, házakon levő kis bádogtáblákon is láthatod. A Fonciere és a trieszti Assicurazione Generali biztositja itt a házakat tüz ellen.

Konkurrenciát ebben csak a párisi L'Union csinál. Egy utcában két olasz felirás. Il scuole — iskola — mind a kettő. Az egyik fiuknak, a másik leányoknak kereskedelmi iskola. A bizonyitvány Itáliában is érvényes. Nem ugy, mint az osztráké, mely Albánián kivül értéktelen papiros. S kérdezz meg kereskedőket, milyen árut szeretnek. Mind igy válaszol:

— Az olaszt. Mert az olcsóbb, mint az osztrák.

S olasz ügynökök dühösen panaszkodnak, hogy most már nehezebb a dolguk. Bárhova is menjenek, ott járt már előttük az angol.

— Most már ők is megkezdik a propagandát.

Csak magyar törekvés, térhóditás, ipar nyomát nem látod sehol.

Magyar Lajos.

*

A HITELEZŐI VÉDEGYLET TERJESZKEDÉSÉHEZ.

Levél Kis Mór egyetemi tanárhoz.

Ugylátszik, hogy a tanár urnak a kolozsvári gyülésen tartott beszéde egészen a Hitelezői Védegylet vezetőségének szája ize szerint volt szerkesztve. Beszédének folytatásában ugyanis azt méltóztatott mondani, hogy a mostani csődtörvény a tömeggondnokoknak a törvénye, nem a hitelezők és adósoké.« A Hitelezői Védegylet vezetősége az, amely évek óta állandóan támadja a lapokban a csődtörvényt és a tömeggondnokokat, állitólag azért, mert csődeseteknél tömérdek vagyon pusztnl el. A valóságban pedig azért, hogy ezzel a hazugsággal félrevezesse a kormányt, hogy minél előbb beteljesüljön kivánsága, a csődön kivüli kényszeregyezségi eszmének törvényerőre való jutása.

A csődön kivüli kényszeregyezségi tervet ugyanis 1891. nov. 5-én egy győri kereskedő az igazságügyi miniszteriumhoz nyujtotta be az eszmét dr. *Schreier* Jakab, a Hitelezői Védegylet vezére, plagizálta és egy nagy kötet törvényt készitett hozzá, de nem azért, hogy azzal a hitelezők és adósok helyzetén javitson. hanem azért, hogy a tömeggondnokoknak a jövedelme is az ő zsebébe kerüljön, amire már régóta vágyódik.

Ha Dr. Schreier Jakab kivánsága teljesülne és a kényszeregyezség csődön kivül törvényerőre emelkedne, akkor teljes hatalmat nyerne és kényekedve szerint uralkodna ugy a fizetésképtelenek mint az összes hitelezők fölött is, akik az ő garázdálkodása miatt nem akarnak egyletének tagjai lenni. A visszaéléseket pedig még nagyobb mértékben folytathatná.

Ha a tanár ur behatóan tanulmányozná az 1881. évi csődtörvényt, bizonyára meggyőződne arról, hogy az a törvény eléggé humánusan gondoskodott ugy a hitelezők, mint az adósok érdekeinek megvédéséről. Szentesitett csődtörvényünket ok nélkül vádolni ugyszólván bün, különösen azért, mert a törvény holt betüje nem tudja vádolójának szemébe mondani, hogy állitása hazugság.

Nem a csődtörvény sem a tömeggondnokok okai annak, hogy a csődben a tömegvagyonnal annyi visszaélés fordul elő, hanem azok, akik a csődtörvényt végrehajtják.

Ha a tömegvagyont ugy kezelnék, ahogy azt a csődtörvény előirja, akkor annak századrésze sem pusztulna el.

Csődtörvényünk ugyanis megengedi, ha szükségesnek látszik, hogy az üzlet felügyelet mellett a csődeljárás tartama alatt tovább vezetessék. Az emlitett törvény kötelességévé teszi a tömeggondnokoknak, hogy a csődtömeget hasznosan és lelkiismeretesen kezeljék és az üzletben levő áruk lehetőleg rendes árban értékesitsék, továbbá feljogositja ez a törvény ugy a hitelezőket, mint az adósokat, hogy a csődvagyont ellenőrizzék és netaláni sza-

bálytalanságot vagy visszaélést a csődbiróságnál azonnal feljelentsék.

A csődtörvénybe foglalt kényszeregyezségi szakasz pláne rendkivül humánus, mert a békés kiegyezést a csődben elősegiti és megkönnyebbiti.

Csődtörvényünk tehát elég tárt kaput nyit és lehetőséget nyujt a fizetésképteleneknek, hogy csődőt jelenthessenek és hogy a csödtörvényben foglalt kényszeregyezség alapján hitelezőikkel kiegyezhessenek és végül arra is nyujt alkalmat, hogy a hitelezők egy megfelelő hányadát akkor is kapjanak, ha esetleg az egyezség nem is jöhetne létre.

Mindezekből tisztán látható, hogy csődtörvényünk csakis a hitelezők és adósok érdekét tartja szem előtt, nem pedig a tömeggondnokok jövedelmét és egészen feleslegesek sőt határozottan célnélküliek a kiegyezéshez a Hitelezői Védegylet csődönkivüli intézményei annál kevésbbé a most tervbe vett terjeszkedése. De sajnos valamint a humánus célu eszmékkel, ugy a humánus célu törvényekkel is lehet visszaéléseket elkövetni és azokat önző célokra felhasználni. A fizetésképtelent főképen az riasztja el a csődbejelentéstől, hogy üzletét a csődeljárás egész folyama alatt *bezárják, noha csődtörvényünk megengedi hogy az üzlet felügyelet mellett nyitva tartassék, ha az a tömeg javára szolgál.*

Az üzlet bezárása a csődeljárás folyama alatt igen nagy kárt okoz a csődtömegben. Az áruknak egyik resze elpusztul és másik része értéktelenné válik. Már azon kár miatt, amely az üzlet bezárása okozott, a hitelezőknek még a legkisebb hányadra sincs kilátásuk és éppugy nincs kilátásuk a fizetésképtelenek a kiegyezés lehetőségére és ennek folytán nincs is érdekükben törvényes jogaikkal élni és a tömegvagyont a visszaélésektől megőrizni. Igy a tömegvagyont ellenőrzés hiányában minden oldalról megdézsmálják és megmaradt utolsó részét is az árverésen kel el potom áron.

Igazság szerint e törvényellenes eljárásért a csődben a Hitelezői Védegylet vezetőséget kellene felelősségre vonni. Az ilyen intézet, amely nagyhanguan azt hireszteli, hogy ő nem csak a hitelezők, hanem az adósok Védegylete is, miért nem gátolja meg a csődben azokat a visszaéléseket melyeket a csődeljárás alatt a tömegvagyonnal elkövetnek a hitelezők és adósok kárára? Miért nem figyelmezteti a tömeggondnokokat arra, hogy a csődtömeget a csődtörvény 156. §. szerint kezeljék, amely nyiltan kimondja, hogy az üzlet a csődeljárás alatt tovább folytatható, ha az a tömeg javára szolgál, vagy ha annak beszüntetése által az egyezség lehetősége veszélyeztetve van.

Hogy a Hitelezői Védegylet ezt nem tartotta kötelességének, elég bizonyiték arra, hogy az a hiresztelése, hogy ő az adósok Védegylete is csak frázis és hogy az egész intézménye csak néhány embernek a müve, akik azt önző és haszonlesési célokra állitották fel és jogtalanul vezetik.

Nem tévedek, ha azt is állitom, hogy dr. Schreier Jakab, a Hitelezői Védegylet volt vezére szándékosan akarta csőd eseteknél az üzlet törvény ellenes zár alá helyezését, mert ezáltal elriasztja a fizetésképteleneket a csőd bejelentéstől, ugy hogy kénytelenek magukat dr. Schreier Jakab egyeztetői eljárásának alávetni, aki aztán a humanitás nevében alaposan ki tudja szorult helyzetüket használni.

Érdekes és szomoruan nevetséges az, hogy dr. Schreier, hogy bünét magától elháritsa, a csődtörvényt és a tömeggondnokokat okolja a visszaélésekért, amit a csődeljárás alkalmával a tömegvagyonnal elkövetnek, noha ő maga a csődön kivüli kiegyezésnél *még nagyobb visszaéléseket követ el.*

De annál szomorubb az, hogy a hivatott körök szemet hunynak és megengedik humános csődtörvényünket eredeti rendeltetéséből kivetkőztetni és

azokat teljesen önző célokra, a hitelezők és adósuk legsulyosabb kárára felhasználtatni és végre magát a törvényt bünbaknak odaállittatni. Érthetlen az is, hogy az ügyvédi kamarák hallgatnak és nem gátolják meg a Hitelezői Védegylet vezetősége által elterjesztett hiresztelésekat, amelyekben az ügyvédeket tömeggondnoki hivatásukban folytonosan zsarolással vádolják, amely vád káros hatással bir az egész ügyvédi karra ugy anyagi, mint erkölcsi tekintetben.

Jelenleg is az a hir van elterjedve, hogy az ügyvédek azon visszaélések miatt, amiket a tömegvagyonnal elkövetnek, a tömeggondnoki tisztséget el fogják veszíteni és azzal kereskedőket fognak megbizni, akik állitólag nem fognak annyira visszaélni hivatásukkal, mint az ügyvédek. Hogy az a terv is külön önérdeke a Hitelezői Védegylet vezetőségének, dacára annak, hogy a fővezére is ügyvéd, az kézen fogható, mert azt mindenki tudja, hogy a mostani tömegvagyon kezelés mellett a kereskedő is nagyon jól fogja érteni a tömegvagyon megdézsmálását, ha tömeggondnok lesz. Ha azonban a tömegvagyont a csődtörvény 156. §. szerint az üzlet folytatása mellett kezelnék, mely kezelés által ugy a hitelezőknek, mint az adósoknak érdekében állana a törvényes jogukkal élni és a csődeljárás folyama alatt a visszaélésektől megőrizni, akkor a tömeggondnokok, akár ügyvédek, akár kereskedők, kénytelenek lesznek megelégedni annyi költséggel, amennyit a csődbiróság részükre megállapitana. Nem abban rejlik a hiba, hogy a tömeggondnokok ügyvédek, hanem abban, hogy az üzleteket a törvény ellenére a csődeljárás egész folyama alatt beszüntetik.

Hazánk kereskedői nagyobb részének az exisztenciáját mindennap veszedelem fenyegeti. Aki ma még tekintélyes kereskedő hirében állott, az már holnap koldusbotot foghat. Kötelességünk tehát emberbaráti szempontból ilyen kereskedőkön segiteni. De sajnos, manapság az ellenkezőkről vagyunk meggyőződve. Segitség helyett inkább szomoru helyzetét kihasználják és kizsákmányolják, még pedig a humanitás fátyolya alatt.

Hogy az önhibájukon kivül fizetésképtelenné vált kereskedőket ezen visszaélésektől megóvjuk, az egyedüli menedékük csakis a csődbejelentés lehet. Csakis a humánus csődtörvényünk van hivatva őket a kizsákmányolástól és egyéb visszaélésektől megvédeni, magától értvén, ha a csődtörvényt ugy hajtják végre, ahogy elő van irva. Az a csődtörvény, mely hivatva van a szándékos bukottat a megérdemelt büntetéssel sujtani, ugyan az a törvény humánusan gondoskodott az ártatlanról. Az a csődtörvény, amely nem ismer sem önző célt, sem részrehajlást, oltalmába veszi az önhibáján kivül fizetésképtelenné vált kereskedőt és módot nyujt neki, hogy a csődtörvényben foglat kényszeregyezség oltalma alatt békésen kiegyezhessen és megélhetési forrását továbbra is fenntarthassa.

Nincs szükségünk se a Hitelezői Védegylet, se a csődön kivüli kiegyezésre, se a csődönkivüli kényszeregyezségre! Nyujtsunk inkább módot a fizetésképteleneknek, az üzlet folytatása által a csődeljárás folyama alatt, hogy csődöt jelenthessen és hogy a csődben kiegyezhessen.

A kiegyezés a csődben az üzlet folytatása mellett sokkal kevesebb költségbe fog kerülni, mint a csődön kivül és a fizetésképtelen nem lesz kitéve a sok kizsákmányolásnak és nem lesz alávetve a Hitelezői Védegylet hatalmának és szekaturáinak.

Weisz Jónás.

A BÖRZÉKRŐL

A PESTI BÖRZÉRŐL. Még sincs egyhanguság az értéktőzsdén. A baissepárt számban megerősödve most már merészebb császárvágásokat csinált. Meg is látszik a kurzusokon.

Estek:	K-val
Osztrák-Magyar Bank	15
Első Magyar Általános Bizt.	300
Pannonia viszontbizt.	50
Első budapesti gőzmalom	15
Borsod-miskolci	12
Kőbányai gőztégla	25
Aszfalt	9
Ujlaki tégla	10
Ganz-Danubius	75
Temesvári szesz	10
Közuti	10
Magyar Bank	12

Emelkedtek:	K-val
Általános kőszén	23
Ált. villamossági	6
Polgári serfőző	15
Magyar cukoripar	25

Szóval a helyi piacon volt mozgalom. Igaz, hogy csak lefelé, az értékhanyatlás utján. A nemzetközi értékek piacán pedig semmi sem történt. Megakadt a forgalom, alig volt üzlet bennük s az árfolyamok majdnem változatlanul záródtak.

Hogy el ne felejtsük. A fentebb fölsorolt értékekből külön valasztottuk a *Phöbust*, amelynek áresése 25 koronára rugott s ma már 100 koronával szerepel az árfolyamlapon. Ennél lejjebb nem fog menni, mert még ha igaz is volna az a tőzsdei hiresztelés, hogy 50%-kal lebélyegzik az alaptőkét, a részvény névértéke 100 korona lenne s ennyit meg kell érnie, ha arra reflektál, hogy a börzei forgalomban szerepeljen. Arról is beszéltek a börzén, hogy a lebélyegzéssel egyidejüleg elsőbbsegi részvényeket fognak kibocsátani. A hirt ellenőrizni nagyon nehéz. A vállalathoz közel állók azt tartják, hogy egyelőre nem fog semmi sem történni és ma még korai alaptőkelebélyegzésről, elsőbbségek kibocsátásáról beszélni. Annyi bizonyos, hogy a Phöbus körül még kavarog a hangulat és az eredmény egyelőre csak az, hogy azok, akik 230 koronán kezdték adni ezt a papirt, gazdagra nyerték magukat.

Még a Phöbusnál is több hiresztelésre alkalmat adó volt a Magyar Bank a lefolyt hét utolsó napjaiban. A valóság pedig az, hogy a Magyar Bank ellen egy erős kontremin szerveződött, amely nem akar mást, csak egy kis nyereséget. És ezt meg is szerezte azokkal a hiresztelésekkel, amiket, el kell ismernünk, elég ügyesen, lanszirozott. Tele volt a börze azzal a hirrel, hogy Székely Ferenc és gróf Károlyi Imre összeveszett. Azután azt a hirt is hallottuk, hogy Vajda Imre 500 darabot dobott a piacra. A Magyar Bank egyik igazgatója egy bizalmas beszélgetés során a hiresztelésre vonatkozóan ezt mondotta:

— Semmi sem történt és szavamat adhatom, hogy Székely Ferenc és gróf Károlyi Imre között soha sem volt olyan barátságos és benső viszony, mint mostanában.

A Vajda-féle verzióra vonatkozóan egy beavatottnak ismert direktor ezeket mondotta:

— Tény, hogy Vajda Imre áll a baisse-part élén. Hogy ő mennyi papirt adott le, nem lehet bizonyosan tudni. Összesen 3000 darab került forgalomba. Ebben talán benne foglaltathatik a Vajda 500 papirja is. Hogy Vajdának mi lehet a célja? Nem a bosszu. Mert az ilyen tréfák veszedelmesekké válhatnak. Azt hallom, hogy

vissza szeretne térni a Magyar Bankba s ezért szervezte ezt a ribilliót. A dolog nem valószinü, mert Vajdának ma egész jól menő magánbankháza van. Nincs szüksége egy direktori állásra.

Kellemes hir jött a héten Berlinből. Arról szól, hogy a német birodalmi bank a szeptemberi ultimó után, október első napjaiban a rátát 6%-ról $5^1/_2$%-ra fogja leszállitani. A német jegybank vezetőségét a ráta leszállitására az inditja, hogy a váltótárca jelentékenyen csökkent és ma 200 millióval kisebb, mint a mult év hasonló időszakában. Ezenkivül a bankba külföldről nagymennyiségü arany érkezett, ami a német külkereskedelem kedvező alakulására mutat. A német birodalmi bank váltótárcája mely még junius végén 1505.3 millió márkát tett, szeptember 6-án csak 919.8 millió volt, szemben 1138.1 millióval a mult év hasonló időszakában. Mig berlinben a szeptemberi ultimó után a kamatláb leszállitására számitanak, addig *Londonban* éppen ellenkezőleg: a ráta felemelésére gondolnak. Londoni pénzügyi körökben azt hiszik, hogy az Angol bank a $4^1/_2$%-os kamatlábat október második felében 5%-ra lesz kénytelen felemelni, minthogy az indiai és egyiptomi pamuttermés értékesitésére a bankból nagymennyiségü aranyat vonnak ki. A Német birodalmi bank rátaleszállitásával kapcsolatban az a kérdés merül fel, hogy az *Osztrák-Magyar Bank* fogja-e a német jegybank példáját követni. A monarchia mérvadó pénzügyi körei azt hiszik, hogy az Osztrák-magyar bank ebben az évben nem fogja a kamatlábat leszállitani. A bécsi és budapesti piacokon a pénzviszonyok nem mutatnak könnyebbülést, sőt Budapesten az őszi gabonakampány nagy szükséglete következtében ujabb feszültség észlelhető. Igaz, hogy ezzel szemben az ipar szükséglete csökkent, ugy, hogy a jegybankkal szemben támasztott igények a normális keretek között mozognak. Kinálat azonban nincsen és külföldi pénz nem jön. A mai kamattételek a következők: Bécsi elsőrendü váltó $5^7/_8$%, pudapesti elsőrendü váltó $6^3/_{16}$—$6^1/_4$% középintézetek és magán-eszkomptőrök $6^3/_4$%, tárcaváltók 7—$7^1/_4$%. Londonban $3^7/_8$%. Amszterdámban 5% és Brüsszelben $4^1/_2$% a magánkamatláb.

SZEMLÉLŐDÉS

KONJUNKTURA ÉS EGYEBEK. A köztudatban az a hir van elterjedve, hogy az imént lefolyt, de részleteiben még most is érezhető gazdasági válság oka, a lezajlott háboruval van összefüggésben. A felfogás alapjában elhibázott és semmiesetre sem helytálló. Tagadhatatlan, hogy a háboru hatással volt a gazdasági válság előidézésén, de semmiesetre sem lehet kifejezett előidézőjének tekinteni. A hitel és gazdasági válság szálai messzebbre nyulnak vissza és az e kérdéssel foglalkozók előtt tudott dolog, hogy kezdete voltaképpen a marokkoi konfliktus kitöréséből datálódik (Franciaországnak Marokko eddig vagy 3 milliárd francjába került) és a tripoliszi hadjárat érlelte meg véglegesen. A 1912. év már a teljes pénztelenség jegyében indult meg és hatása Anglia árukereskedelmére fekete napokat hozott. A balkáni háboru bonyodalmai tehát semmi ujat nem teremtenek, csak rugói lettek az eddig kis mértékben folyó és lappangó válságnak. Ebből a szempontból látva és kisérve az események lefolyását már képet alkothatunk magunknak a krizisről és máskép mérlegelhetjük azokat a számbajöhető eshetőségeket, melyek feltolul-

nak, midőn az ország gazdasági jövőjéről szólunk. A jó és céltudatos gazdasági élet, vagy még inkább a szilárd gazdasági fejlődés, szoros összefüggésben van az állam pénzügyi politikájával, amely az ország jólétét van hivatva visszatükröztetni.

És ha erről szólunk, szomoru perspektiva tárul elébünk. A magyar állami kiadások emelkedő tendenciája a most folyó és a jövő években szintén követelmény gyanánt előtoluló katonai kiadások jegyében áll. Misem jobb bizonyiték arra, mint az, hogy az ugynevezett »*verstärkte Friedenstand*« mintegy negyedmilliárdjába került az országnak.

A hadikészenlét fedezésére a két kormány eddig 250 millió korona kölcsönt vett fel. Nagyon természetes, hogy az ujabb szükséglet ennél is nagyobb lesz. Talán nem érdektelen felemliteni, hogy az olasz kormány a nem éppen győzedelmes tripoliszi hadjárat után kölcsönét $3^1/_2$ percent mellett vette fel, a járadék kibocsájtási árfolyama pedig majdnem hogy pari mellett történt. Ezt a pénzt Francia- és Angolország adta. Kizárt dolog, hogy mi ezektől az államoktól kérjünk és minden tekintetben bizonyos az, hogy a közeljövőben felveendő ujabb államkölcsönt az amugy is kimerült Németországtól leszünk kénytelenek venni, melynek olcsóságában mindenkinek van oka kételkedni. A hadikiadások azonban ezzel még nem merültek ki. A monarchia Adria-tengeri politikája, mely most a független Albánia megteremtésén alapul, természetszerüleg maga után vonja a hadihajópark fejlesztését. Ujabb Dreadnoughtok épitése válik majd szükségessé. Ez egyébként közismert tény és Bécsben az erre vonatkozó költségvetésekkel teljesen elkészültek és lehet, hogy a legközelebbi delegáció előtt már kirukkol az admirális ur a tervekkel és hitelkérésekkel. E hadihitel összege persze csak kombinálgatás tárgya. Bizonyos azonban, hogy közel fog járni a félmilliárdhoz. Ezt pedig elő kell teremteni, mert ez az a muszáj valami, amit ha nem akarunk mindjárt azzal ijesztenek, hogy lekerülünk Európa térképéről. Evvel azonban még közel sem merül ki a kormányok követelése. Ha igaz, Bulgária és Albánia bankárjának is *mi vagyunk kiszemelve*. Ember legyen, ki megtudja mondani, hol vesszük az erre szükséges pénzt. Ilyen konstelláció közepette fejlődjék iparunk és kereskedelmünk. Ki hiszi ezt? A gazdasági válság tönkretette egynéhány jelentős intézményünket. Igy bukásba sodort sok kis- és törpebankot, nagy vállalatokat, egész kereskedelmi ágakat, de tönkretette legfőképpen a mindenkori iparok egyik legszerteágazóbbát és termékenyitőjét: az épitő ipart. Az épitőipar válsága folytán, gyengült a téglagyártás, vasipar, faipar stb., gyengült az ezeknek az iparágaknak kereskedelme. Mind olyan tényezők, amelyek az ország mindenkori gazdasági eredményeit produkálják. Uj vállalkozásokat kezdeni, a meglevőket fokozni és bőviteni a bankok szükkeblüsége folytán egyelőre lehetetlen. Nálunk minden iparág és minden gazdasági faktor bankhitelre szorulván, ez intézmények ovatossága és sok oldalról való igénybevétele miatt restringálásra vannak késztetve s ez a magyarázata a mi konjunktura-csődünknek.

*

AZ IDEGEN PAPIROK FRANCIAORSZÁGBAN. *A Pénzvilág* már ismertette röviden azt a törvényt, amely most augusztus 1-én lépett életbe Franciaországban s az 1863-iki törvényben megállapitott idegen értékek tőzsdeadóját (trinbre) 2%-ról 3%-ra emelte fel. Most a végrehajtás részleteiről az alábbiakban számolunk be: Kivételt képeznek az idegen értékek, melyeknek adója 0·5% volt 1890. január 1-je, 1% 1907. április 1-je és 2% 1913. augusztus 1-je előtt. Ez az uj adó nincs alá-

vetve a décimes-nek nevezett pótadónak és minden értékpapir vagy értékpapirrész névértéke után számitódik; anélkül azonban, hogy a megadóztatandó egység 100 franknál kesebb lehessen. Az 1895. évi december 28-iki törvény értelmében 1913. augusztus 1-je előtt megadóztatott értékpapirok után a 3%-os uj adót csak a régi adó beszámitásával szedhető be. 2%-os adókötelezettség alatt maradnak azok az idegen állampapirok, melyek a hivatalos tőzsdén (au parquet) jegyeztetnek és amelyeknek árfolyama a jelen törvény életbeléptetésekor az illető kormányok által eszközölt konverziók következtében a névérték felénél alacsonyabbra esett. Ami az 1863. évi május hó 13-iki törvény 6. szakaszában említett idegen értékeket illeti, a tőzsdeadó tarifáját minden évben a költségvetési törvény (Loi de finances) fogja megállapitani. E tarifa mindaddig érvényes lesz, amig egy uj költségvetés törvényerőre nem emelkedik. Az idegen értékpapirok tőzsdeadójáank 2%-ról 3%-ra való felemelését, mint természetes, vegyes érzelemmel fogadták a francia pénzügyi körök. E törvényes intézkedésnek legrészrehajlatlanabb birálói azt állitják, hogy a komoly és elsőrangupapirok, amelyeknél 1%-os árfolyamkülömbség lényeges, más, főleg angol és belga tőzsdék felé fogják utjukat venni. Eme jelenség már akkor is észrevehető volt, amikor a tőzsdeadó csupán 2%-ot tett ki. Joggal lehet állitani, hogy a legjobb hilelnek örvendő államok és társaságok még nagyobb mértékben fogják a francia tőzsde és pénzvilág rovására az uj adó miatt az angol, belga és hollandi tőzsdéket felkeresni. Ez ennél is nagyobb elégedetlenséget kelt az országban, mert a francia tőkések ép most igen keserü tapasztalatokat szereznek Mexikóban és Japánban elhelyezett tőkéikkel. Emellett az uj törvény nem fogja tudni megakadályozni a rosszabb papiroknak a francia pénzpiacra való behozatalát, miután ezeknél 2 vagy 3%-os árfolyamkülönbség nem játszik szerepet. A második fontos érv, melyet a tőzsdeadó felemelése ellen felhoznak az, hogy ez még nagyobb mértékben fogja szükségessé tenni az egyszerre több pénzpiacon kibocsátás alá kerülő papiroknak nacionalizációját, mint a multban, ami szinte lehetetlenné teszi az arbitrage üzletet és ezzel deprimálólag hat magára a papir árfolyamára.

*

A MI FÖLDGÁZUNK. *A Pénzvilág* előző számában ismertette részletesen az amerikai földgázvállalkozások üzleti eredményeit, üzemeik nagyságát s nagy vonásokban megrajzolta Katona kohómérnök megállapitásaiból a földgáz jelentőségét. Hogy nálunk milyen jövője lesz a földgáznak, arról keveset hallottunk. Komoly, szakszerü becslés alig van, a geológusok is csak hozzávetőlegesen számithatnak s a jövő titka, hogy megszületik-e a magyar Pittsburg. Egyelőre az erdélyi földgáz hasznositása körül folynak az előkészületek. A tanulmány tárgya a földgáznak, illetve az abból előállitandó villamossági erőnek az erdélyi gázmezőktől kiindulva egyrészt Kolozsvár, Nagyvárad és Debrecen, másrészt Temesvárra való kiágazással Szeged és Arad városok érintésével s a célszerünek mutatkozó egyéb kiágazásokkal fokozatosan Budapestig való vezetése. Egyidejüleg a kérdés kereskedelmi oldalát is tanulmány tárgyává teszik s evégből a tervbe vett vezetékek mentén fekvő városok, községek és nagyobb ipartelepek szükségleteit is megfogják állapitani. A megejtendő tanulmányok eredménye a legnagyobb horderővel bir és ha igazolódnak az előzetes várakozások, az egész közgazdasági életre, valamint a gazdasági fejlődésünkre jelentékeny hatással lesz. A földgáz 1 köbméterének fütőértéke ugyanis 1.8 kg. 5000

calóriás szén fütőértékét képviseli és a mai próbakutak napi produkcióját, vagyis 2,300.000 köbméter gázt vévén alapul, 41.000 mm. napi, vagyis cca 15,000.000 mm. évi széntermelésnek felel meg. Tekintettel arra, hogy ez idő szerint Magyarország külföldi szénbehozatala évenként mintegy 30—34 millió métermázsát tesz ki, már a mai földgáztermelés kihasználására is ezen behozatalt kb. annak 60 százalékára csökkenti a mi kereskedelmi mérlegünket is előnyösen befolyásolná. Miután az olcsó és megfelelő fütőanyag minden iparnak alapföltétele, az eddig külföldről behozott szén drágasága az ipar fejlődésére gátlólag hatott és remélhető, hogy amennyiben ezen szén részben földgázzal lesz pótolható, ugy ez igen fontos tényezője lesz hazai iparunk föllenditésének, különösen remélhető pedig ezen természeti kincs értékesitése által Erdély gazdasági fejlődése. — A tanulmányokat előreláthatólag ez év végén befejezik, ugy, hogy ezen időpontig minden illetékes tényező abban a helyzetben lesz, hogy az üzletbe fektetendő tőke nagyságára és annak, jövedelmezőségére vonatkozólag, valamint az egész terv közgazdasági jelentőségére nézve magának tiszta képet alkothasson. Ezek után kezdődhetnek meg az üzleti tárgyalások, melyeknek természetszerüen a legnagyobb nyilvánosság ellenőrzése mellett kellett lefolyniok. Az ujabb furások a földgázterületen a következők: Mezőzáhon a 103 méter mélységre lefurt kut 108.000 köbméter gázt szolgáltat 24 óránként. A Mezősámsoni 15. számu kut 84.000, az ugyanottani 16. számu kut 66.000 köbméter gázt szolgáltat naponkint. Vizakna környékén most tüztek ki egy pontot, ahol kutat fognak furni. Székelykeresztur mellett 100 méter mélységben szintén némi gázt találtak. Végül megemlitjük, hogy a kolozsvári földgázkirendeltség jelentése szerint a kissármás-tordai földgázvezeték szakaszának egy része kiépült; a vezetéket a Kissármástól 60 km. távolságra lévő Aranyosgyéresig elvezették. A vezetéket mindenütt az országut mentén sikerült elhelyezni, mintegy 60—80 cm.-es mélységben. Aranyosgyéresen a földgáz fütési és világitási célra használják föl, a fogyasztók köbméterenként 3 fillérért kapják. Innen Tordára vezetik, onnan pedig Marosujvárra vezetik el a gázt. Tordán, mint ismeretes szódagyárat létesitenek, melyet földgázzal tartanak üzemben; emellett a szódagyár sóbányászatot is intenzivebben kell folytatni. Az eddig termelt 24 ezer métermázsa ezentul évi 124,000 métermázsa sót fognak bányászni.

BEÉRKEZETT

A MAGYAR JELZÁLOGHITELBANK most teszi közzé folyó első félévi mérlegét, mely 3,623.887.56 K tiszta nyereséggel zárul. Az intézet első félévi mérlege a jelzálogüzlet közismert nehézségei dacára tavalyi nivóját nemcsak megtartotta, de valamivel meg is haladta, a mi mindenesetre elismerésre méltó eredmény. E mellett figyelemreméltó, hogy közel hét millió korona jelzálog- és községi kölcsönt folyósitott s tiz millió korona intézeti cimletet sikerült eladnia. A mérleg adatai a következők: *Bevételek:* Áthozott nyereség az 1912. évről 904.302.36 K. Jutalékok a jelzálog- és községi kölcsönüzletből, nyereségek eladott zálogleveleken és községi kötelezőkön és egyéb nyereségek 1,578.978.58 K. Kamatjövedelmek 2,461.977.62 korona. Összesen 4,945.258.66 K. *Kiadások:* Igazgatási és kezelési összes költségek 757,802.04 K.

Adók és illetékek 549,206.46 K. A felügyelő-bizottság illetménye 14.362.50 K. Összesen 1,321.371.— K. Az 1912. évi nyereségáthozattal együtt a *tiszta nyereség* 3,623.887.56 K, a tavalyi első félévi 3,609.399.91 K-val szemben. Az intézet birtokában levő értékpapirok és különösen a saját kibocsátmányok az 1913. junius 30-án jegyzetteknél alacsonyabb árfolyamon vétettek fel. Az idei első félévben eladott intézeti cimletek összege a visszavásárolt menynyiség levonásával körülbelül tiz millió koronát ért el. Az ugyanezen időszakban folyósitott jelzálog- és községi kölcsönök összege 6,600.000 K.-át tesz.

*

A MAGYAR AGRÁR- ÉS JÁRADÉKBANK RT. igazgatósága megállapitotta az intézetnek 1913. junius 30-ára lezárt félévi mérlegét, mely a mult évben elért 1,458.275·24 korona tiszta nyereséggel szemben 1,504.223·24 korona tiszta nyereséggel zárul, a nyereségáthozat figyelembe véteele nélkül. A nyereség- és veszteségszámla a következő tételekben áll: Nyereség-áthozat az 1912. évről 350.570.64 (338.777.79) K. kamatszámla 1,617,983,74 (1,553.554·20) korona, jutalékok és különféle nyereségek 397.381,12 (390.509.05) K, házbérjövedelmi számla 57.376.68 (10.759 26) K, költségszámla 436.971.16 (399.940.91) korona. adó- és illetékszámla 124.487.14 (96.616.36) korona, házadó 6060 kor. Első félévi nyereség az 1913. évben 1,854.793.88 korona. A kamatjövedelem, beleértve az intézeti házból eredő jövedelmet, a mult évivel szemben 111.036.96 koronával, a jutalékok és különféle nyereségek cimén elért eredmény 6,872.07 koronával nagyobb. A költségek, adók és illetékek pedig 71.961.03 koronával magasabb összeggel szerepelnek Az elért tiszta nyereség, a mult évről áthozott nyereséggegyenleg tekintetbe vétele nélkül, az alaptőke 9.4 százalék kamatozásának felel meg pro rata temporis, a mult év első felére eső 9.11%-kal szemben, ami mellett figyelembe veendő, hogy a kitüntetett nyereségben társasüzletekből származó nyereség elszámolva nincsen és a bank tárcájában, valamint a biztositéki alapokban lévő cimletek árfolyamcsökkenése leiratott a nyilt és rejtett tartalékok igénybe vétele nélkül.

*

IRODALOM

A MAGYAR SZENT KORONA ORSZÁGAINAK HITELINTÉZETEI az 1894—1909. években cimen a statisztikai hivatal érdekes könyvet adott ki, amelynek szerkesztését Tormay Béla miniszteri segédtitkár látta el dr. Eellner Frigyes egyetemi magántanár utbaigazitásai alapján. A könyv első táblázata a hitelintézetek számát tünteti fel. Eszerint Magyarországon 1836-ban 1 hitelintézet, 1850-ben 35, 1860-ban 40, 1870-ben 339, 1880-ban 737, 1890-ben 1319. 1900-ban 2947 és 1909-ben 5324 hitelintézet állott fenn. Ez utóbbiaknak alaptőkéje az 1919-iki év végén 1118.7 millió K-t, tartaléktőkéje 530.1 millió K-t tett. A váltótárca 2848.9 millióra, a jelzálogkölcsönök 3335.8 millióra, az értékpapirtárca 1065,5 millióra és a takarékbetétek 3413.2 millióra rugtak A munka a magyar hitelügy másfél évtizedének adja hü képét és hozzásimul ahhoz a hitelintézeti statisztikai mühöz, amely 1897-ben látott napvilágot.

*

UJ SZAKMUNKÁK. Báró *Láng* Lajos: A statisztika története. Grill kiadás. — Dr. *König* Vilmos: Az uj váltójog. — Dr. *Dezső* Gyula: A magyarországi katholikus egyházi javak. — A munkák ismertetésére még visszatérünk.

A BUDAPESTI TŐZSDE-ALMANACH 1914. V. évfolyama október első napjaiban elkészül. Az uj évfolyam a szokott rendkivül fontos és gyakorlati értékü tartalommal jelenik meg és a tőzsdeszokványokon, tőzsdetagok, alkuszok, meghatalmazottak névsorán, a fuvarozási szokásokon, áruüzleti leszámolásokon kivül közli a tőzsdebiróság eljárási szabályait, az uj alkuszdij szabályzatot, az uj tőzsdei joggyakorlatot, a gabona és terményüzletre vonatkozó összes tudnivalókat, az értékpapirokra vonatkozó összes tudnivalókat, a tőzsdetanács uj fontosabb hirdetményeit általában mindent, amire *pénzintézetnek, kereskedőnek, gyárosnak, vállalkozónak, értékpapirtulajdonosnak, földbirtokosnak* szüksége lehet. A majdnem hatszáz oldalra terjedő munkának, vászonkötésben 7 korona az előfizetési ára. Megrendelhető *A Pénzvilág* kiadóhivatala utján.

*

PÉNZINTÉZETEK ÜGYVITELÉNEK SZERVEZÉSE. Ezen a cimen igen nagy hozzáértéssel és alapossággal megirt szakmunka hagyta el a minap a sajtót. Erdősi Antal, a Magyar Bank és Kereskedelmi rt. főtisztviselője irta a könyvet, melyben sok évi gyakorlatban szerzett tapasztalatait gyüjtötte össze. A legkimeritőbben foglalkozik a modern bank egész berendezésével s ennek a nagy szervezetnek az ellenőrzésével. Figyelme nemcsak a mindennapi bankmüveletekre terjed ki, hanem fejtegeti azok tárgyalása után az ujabban fontossá vált értékpapirok- és takarékbetét óvadéküzletet, a részletügyletet, könyvkövetelések leszámitolását, jelzálogkölcsönözletet stb. Az érdekes és szép nyelvezetben irt munka megrendelhető a szerzőnél.

KRÓNIKA

PÉNZÜGY.

Az Általános Iparbank rt. igazgatósága tegnap tartott ülésében Adler Gyula aligazgatót igazgatóvá nevezte ki és megbizta az intézet ügyeinek vezetésével.

*

Tisztviselőket kisegitő pénztár rt. cég alatt uj pénzintézet alakult Budapesten mindössze 10.000 K alaptőkével. Az igazgatóság tagjai: Bárdossy Tivadar, Szepessi Sándor és Várai Kálmán.

*

A Magyar általános hitelbank erzsébetvárosi fiókját Károly-körut 3. sz. alatt megnyitotta A fiók vezetésével Török Jenő központi főtisztviselőt, helyettesitésével pedig Ferenczy Lorándot bizták meg.

*

A Temesvár-városi takarékpénztár rt. igazgatósága Molnár Ágostont, a Temesvári forgalmi bank rt. titkárát, az intézet főtisztviselőjévé nevezte ki.

*

A Szabadkai önsegélyző szövetkezet igazgatósága Krausz Lenkét, aki már két éve vezeti a szövetkezet ügyeit, ügyvezetőigazgatóvá nevezte ki és Manojlovics Dusán pénztárnokot cégjegyzési jogosultsággal ruházta fel.

*

A Budapest-józsefvárosi bank m. sz. felszámolás alatt szeptember 27-re rendes közgyülést hiv össze, amely elé terjesztendő mérleg 39.090 K részjegytőke és 20.000 K tartalék mellett 147.333 K veszteséget mutat ki. A 461.337 K-val szereplő hitelezőknek nem jut teljes fedezet, mert a vagyontételek — még ha teljes összegükben be is folynának — csupán 375.249 K-ra rugnak.

*

A Hazai kereskedelmi és iparvédőbank rt. felszámolás alatt 1913. április 8-án tartott rendkivüli közgyülésén elhatározta a felszámolást. A felszámoló-bizottság most felhivja a társaság hitelezőit, hogy követeléseiket hat hónap alatt érvényesitsék.

A Paks-vidéki takarékpénztár mint rt. szept. 11-én tartott közgyülésén mádi Kovács István ny. miniszteri tanácsos, az intézet elnöke bejelentette, hogy Rabinek Pál vezérigazgató állásáról lemondott. Ezt a közgyülés tudomásul vette, Radinek 30 évi müködését méltányolva, teljes fizetéssel nyugdijazta és az intézet vezetésével Fellegi Jánost, a Magyar általános hitelbank tisztviselőjét bizták meg.

*

A Nagyszalontai takarékpénztár és nagyszalontai Polgári takarékpénztár rt. igazgatóságai elhatározták a két pénzintézet fuzióját. Az eddigi megállapodások szerint az 1914. jan. 1-én fuzionáló intézetek uj cége Egyesült szalontai és polgári takarékpénztár rt. lesz. Az alaptőkét 2 millió K-ban állapitották meg. Az intézetek jelenlegi vezérigazgatói, Csáky György és Varga Zoltán a fuzió után is megmaradnak állásukban egyenlő hatáskörrel.

*

Az Orosházi népbank r.-t. áruosztályában mintegy 200.000 K veszteség mutatkozik a két főtisztviselő és az áruosztályvezető hibájából. Az igazgatóság felkérte az Orosházi takarékpénztár vezérigazgatóját, Horovitz Mórt, az intézet vagyoni állásának átvizsgálására. Horovitz Mór a megbizást vállalta és megkezdte a vizsgálatot.

*

A Szeged-alföldi takarékpénztár rt. (Szeged) szept. 15-én tartott közgyülése elhatározta az alaptőkének 1 millió 500.000 K-ról 600.000 K-ra való leszállitását. Ezzel a Szeged-alföldi takarékpénztár rt. válságos helyzetét szanálta a Mercur bank és váltóüzlet rt., ugy, hogy most már biztositva van az intézet nyugodt fejlődése. Az ipari vállalkozásokat, amelyek a megrázkódtatást okozták, egyelőre kikapcsolják az üzletmenetből, csak a Pálfy-vasgyár üzemét valószinüleg folytatja a Szeged-alföldi takarékpénztár, amely már uj üzleti ajánlatokat is elfogad. Az igazgatóságba uj tagokul beválasztották Pásztor Miksát, a Magyar pénzintézetek központi hitelbankja vezérigazgatóját és Berger Mórt, a Mercur igazgatóját.

*

IPAR.

Magyar trachitmüvek rt. (Miskolc) cég alatt 100.000 K alaptőkével uj vállalat alakult Miskolcon. Az igazgatóság tagjai: Tarnay Gyula dr. Kormos Géza dr. Neumann Adolf és Virág Rezső.

*

A Vágvölgyi aszbeszt-palagyár rt. Puhókocskócon 1913. szept. 16-án tartott közgyülése elhatározta, hogy a 700.000 kor. alaptőke mellett elért 67.630 K (az előző évben 49.879 K) tiszta nyereségből 5% = 10 K osztalékot fizetnek, mint tavaly.

*

Uj villamossági rt. Törökkanizsán. Törökkanizsa, Józseffalva és Ókeresztur községek köz- és magánvillamosvilágitásának ellátására 300.000 K alaptőkével (750 db 400 K n. é. részvény) uj vállalat van alakulóban. A részvényjegyzés határideje 1913. dec. 31. Az alapitásban résztvesznek: Tallián Béla báró v. b. t. t. nagybirtokos, országgyül. képv. László Endre, a törökkanizsai kerületi takarékpénztár igazgatója, Drazsity Vazul Ókeresztur község jegyzője, dr. Sahwartz Jenő ügyvéd, Loránt Marcel, a Törökkanizsai központi takarékpénztár igazgatója, Oprean Aurél, Törökkanizsai község jegyzője és Chernolatecz Géza, Józseffalva község jegyzője.

*

Stela rt. (Pozsony) cég alatt 100.000 K alaptőkével uj csokoládé-, karamel- és cukorkagyár alakult, amely a régi pozsonyi konzervgyár épületében rendezkedett be. Az igazgatóság tagjai: Aschner Lipót. Eliás Mór dr. és ifj. Herzfeld Gyula.

*

A Fekete kisasszony bányatársulat birságolás dacára sem vette üzembe a bányát, sem az igazgató állást nem töltötte be. A nagybányai bányakapitányság ismételten megbirságolta a bányatársulatot és felhivta a bánya üzembehelyezésére, mivel különben a bányajogositványt elvonja.

*

A Bélapátfalvai portland-cementgyár a közelmultban gyártelepét tetemes beruházásokkal kibővitette, ugy hogy most évenkint 16—18,000 vaggon elsőrendü portlandcementet képes termelni, illetve szállitani. A bélapátfalui gyár

most a legmodernebbül felszerelt cementgyára az országnak.

*

Bélaházi gyártelep rt. cég alatt 600.000 K alaptőkével uj vállalat alakult Budapesten a csődbejutott Weisz Ármin cég bélaházi szeszgyárának megvásárlására és üzemben tartására. Az igazgatóság tagjai: Vorges József, Butschek, Lederer Ernő és Lakatos Gyula dr.

*

Magas-, mély- és utépitési rt. cég alatt 100.000 K alaptőkével (500 drb 200 K n. é. részvény) uj vállalat alakult Budapesten. Az igazgatóság tagjai: Ladányi Rezső, Wolzasik Károly és Holub Jenő.

*

Erdélyi fatermelő rt. cég alatt uj vállalat alakult Budapesten, (IV., Kigyótér 5.) 50.000 K alaptőkével. Az igazgatóság egyetlen tagja: Milch Oszkár.

*

A Hazai kőolajipar rt. összes részvényeit, amelyek részben a Danica vegyi ipar rt., részben pedig Neumann György ügyvezető igazgató tulajdonában voltak, megvásárolta az Apolló kőolajfinomitógyár rt. Neumann igazgató ennélfogva állását a Hazai kőolajipar rt.-nál elhagyja, amely ilyenformán a Galizische Karpathen-Petroleumgesellschaft, illetőleg a bécsi Unionbank és a Magyar agrár- és járadékbank ipar rt. emelte fel. Szeptember 19-re rendkivüli közgyülést hivtak össze az alaptőkének $1^1/_2$ millió K-ra való fölemelése végett. Az 1912. évi mérleg szerint a vállalat 70.454 K tiszta nyereséget ért el, amiből 10% osztalékot fizettek.

*

A Heinicke Emil rt. berlini fémportálépitő cég budapesti fiókja (Gyár-u. 20.) ellen a Mundus hajlitott fabutorgyárak rt. egy 4619 K követelés alapján csődöt kért.

*

A Budapesti közvetitési vállalat r.-t. 1912. szeptember végén lezárt mérlegében 2500 K veszteséget mutat az előző évi 1431 K veszteséggel szemben, ugy, hogy a 3000 K alaptőke majdnem egészen elveszett.

*

Az Áron-féle magyar taksamérő rt. az Electra Apparatenbau-Gesellschaft berlini cég magyar vállalata, amely eddig sem dolgozott, szept. 22-én tartandó közgyülésén ki fogja mondani a felszámolást. A vállalat mérlege szerint nem volt semmi bevétel, mig az alapitási költségek leirása és üzleti költségei 788 (az előző évben 1766) K-ra rugtak, ugy, hogy a mérleg 5990 kor. vesztességgel zárul az előző évi 5202 kor. vesztességgel szemben.

*

A Dr. Pajor vizgyógyintézet és szanatórium r.-t. részvénytőkéjének 500.000 K-ról 600.000 K-ra való felemelését határozta el és kibocsát 200 drb 500 K n. é. részvényt. A régi részvényesek 5:1 arányban 650 K árfolyamon október 15-ig elővételi joggal birnak.

*

A Tátra-Otthon r.-t. amely 1912-ben 150.000 K alaptőkével alakult, 1913. április végén lezárt első mérlegében 1184 K veszteséget mutat ki. A társaság telkét, házát és berendezését a zárószámadás 171.474 K-ra értékeli.

*

A Dunaföldvári ipar- és kereskedelmi r.-t. Dunaföldvárott, 1912. évi mérlege szerint 100.000 K alaptőke mellett 11.288.57 K tiszta nyereséget ért el.

*

A Balassagyarmati épitőanyag-kereskedés r.-t., amely 1910-ben alakult 10.000 K alaptőkével, kimondta a felszámolást.

*

A Radványi dobozgyár rt. felsz. alatt ellen a budapesti ker. és váltótörvényszék szept. 10-én megnyitotta a csődöt. Csődbiztossá Fényes Dezső dr. tömeggondnokká Farkas Gyula dr. neveztetett ki.

*

Marosvásárhely és vidéke cukorgyár rt. cég alatt 150.000 K alaptőkével uj részvénytársaság alakult Marosvásárhelyen a felszámoló Marosvásárhelyi cukorgyár rt. átvételére és üzembetartására. Az igazgatóság tagjai: Zichy Andor gróf, Teleki Artur gróf, Degenfeld Kristóf dr., Domony Mór dr., Robitschek Zsigmond, Breuer Gusztáv, Gras Gusztáv, Winkler János, Keleti Péter és Heller Farkas dr.

*

KERESKEDELEM.

A Külföldi dohányáru rt. mérlege 18.489 K nyereséggel zárul, az előző

évi 40.000 K-val szemben. A 250.000 K alaptőkéjét vállalat vagyontételei között 80.000 K szerepel alapitási költségek cimén, mig az adósok tétele 191.448 209.789 K-t tesz.

*

A Continental szálloda rt. 1913. junius végen lezárt mérlegében 44.633 K nyereséget számol el az előző évi 43.024 K-val szemben. Osztalékul részvényenként 15 K-t = $7^1/_2$%-ot fognak fizetni, mint tavaly.

*

Az Aufrecht és Goldschmied utóda Elek és társa rt. 1913. április végén lezárt mérlege 56.074 K nyereséget tüntet fel, az előző évi 54.339 K-val szemben. Az osztalék az idén is, mint tavaly, részvényenként 12 K = 10% lesz.

*

KÖZLEKEDÉS.

Az Országos szállitási és automobilforgalmi rt. husz hónapi fennállása után legközelebb közzéteszi mérlegét. A vállalat a mult évről és az 1911. csonka esztendőről *670.000 K veszteséget* mutat ki. A rossz üzleti kilátás legutóbb arra késztette a társaságot, hogy a tarifa fölemelésére kérjen engedelmet a kereskedelemügyi minisztertől. A miniszter a kérelmet elutasitotta.

*

Az Elektrische Lokalbahn Wien-Landesgrenze nächst Hainburg (Bécs), amely a pozsony-bécsi villamos vasut ausztriai vonalrészét épitette, szeptember 18-án tartja alakuló közgyűlését Bécsben. Az alapszabályok 2. §-a szerint az osztrák társaság fogja vezetni a pozsony-országhatárszéli vonal üzemét is és ezenkivül pénzügyileg érdekeltséget vállal a magyar vonal létesitésében. Az osztrák állam 600.000, Pozsony városa pedig 100.000 K névértékü törzsrészvényt vesz át az osztrák társaság részvényeiből. Az alakuló közgyülésre szóló meghivót Alsó-Ausztria tartományi választmánya intézte Pozsony városához Lichtenstein herceg, tartományi marsall és Sturm József vasutügyi előadó aláirásával. Sturm tanár lesz valószinüleg elnöke a rt.-nak. Első alelnök Kumlik Tódor Pozsony város másodpolgármestere lesz

*

A bécsi Handels- und Transport A.-G előzetes engedélyt kapott egy Valonából Durazzón keresztül Skutariba vezető vasutvonalak és abból kiágazólag Elbassan és Berat felé vezető vonalaknak a kiépitésére. A vasutvonalak kiépitésére a Handels- und Transport A.-G. egy osztrák-magyar-olasz érdekeltségből álló részvénytársaságot fog alapitani.

*

A zalabér-sárvár-bük-kőszegi h. é. vasutnak Sárvár és Bük állomások közé eső vonalrészére a kereskedelemügyi miniszter a mütanrendőri bejárást szeptember 27-re tüzte ki.

*

A zalalövő-zalaegerszegi h. é. vasut mütanrendőri bejárása szept. 29-én lesz.

*

VEGYES.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet értékesitő központja a folyó év őszén 400 községben végeztet kisgazdákkal mütrágyázási kisérletet olyan módon, hogy a kisgazdák teljesen ingyen kapják a kisérletezéshez szükséges szuperfoszfátot. Miután az altruista intézet által folyamatba teendő kisérletek tisztán a nép érdekében — abból a célból hajtanak végre, hogy a kisgazdák is megismerjék a szuperfoszfát termésfokozó és nagy hasznothajtó hatását, elismerést érdemel az intézetnek a kisgazdák érdekében kifejtett müködése.

*

KÖZGYÜLÉSI NAPTÁR.

Szeptember 22. Budapest—vác és Budapest-gödöllői h. é. villamos vasutak (Vác—budapest—gödöllői h. é. villamos vasut) rt., (IV., Koronaherceg-u. 2. III. em.) d. u. 5 ó. (rendk., szeptember 19.)

Szeptember 23. Worthington szivatytyugép rt. (IV., Váci-ut 4.) d. u. 4 ó. (szept. 19.)

Szeptember 30. Vágvölgyi cukorgyár rt. Hőlakon (Trencsén-Tepla) d. u. $2^1/_2$ ó. (szeptember 20.)

Október 3. Brassó-háromszéki h. é. vasutak rt.. II., Szilágyi Dezső-tér 1., II. em., d. e. 11 óra (rendk., szept. 29.).

Október 4. Nagysurányi cukorgyár és finomitó rt., V., Nádor-u. 3. d. e. 11 óra. — Csillaghegyi forrásviz rt. IX., Üllői-ut 4. Déghy Ödön dr. ügyvédi irodájában d. u. 6 órakor (rendk.).

POSTÁNK

VIDÉKI. Helyre kell igazitanunk multkori közlésünket. Nem az egész gabonatőzsde inzolvens, hanem a fele.

*

KÉPVISELŐ. Hantos itt, hantos ott, ma Hágában, holnap itthon, azután megint kölföldön. Ezt mind azért teszi, hogy megirassa a »személyi« hirekben. Mert ő egy személyiség.

*

VÁROSATYA Szegény Bárczy, menynyi pénzt keres a külföldön. És semmit sem talál.

*

A. B. C. 1. Nevezett milliomos börzíáner olvasni tud, irni nem. Ez magasabb kulturfok. 2. Wiener Mór. 3. Kétmilliót nyert tavaly, az idén kevesebbet.

A szerkesztésért FODOR OSZKÁR felelős.
Kiadja: A Pénzvilág Lapkiadó és Nyomdai Rt.

RÓVÓ ALADÁR könyv- és kőnyomdája, Budapest VI., Teréz-körut 40—42.

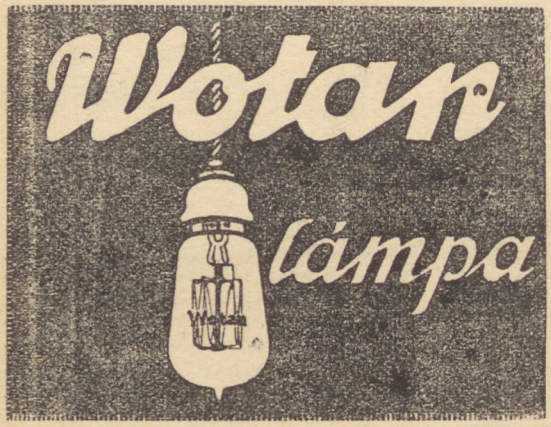

Az első Wolfram-fémből készült huzott drótszálas lámpa, törhetetlen 75% árammegtakaritás.

Magyar Siemens Schuckert-művek VILLAMOSSÁGI RÉSZV.-TÁRS.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 36.

Bankok irógépe csak SMITH BROS!

Az **Osztrák-Magyar Bank** csakis **SMITH BROS-gépet** használ!

Bárhol szivesen bemutatjuk.

Faragó testvérek

Budapest, VI., Nagymező-u. 8. (Ernst-muzeum palota).

AUER IGNÁC

kő- és könyvnyomdája papiráruháza

Budapest, VIII., Rákóczi-ut 11

MEGJELENT AZ AUER-féle

Határidő Napló

mely nélkülözhetetlen előjegyzési könyv pénzintézeteknek, mindenféle részvénytársaságoknak, kereskedőknek, ügyvédeknek, orvosnak és magán embereknek. ÁRA 3 KORONA.

Kapható minden könyv- és papirkereskedésben és valamint a kiadónál.

„Austro-Americana"

37 óceángőzös **Triest** 37 óceángőzös

Rendszeres személy- és árujáratok az északamerikai Egy. államokba és Kanadába, Görögország, Olaszország, Északafrika és Spanyolország érintésével.

Trieszt ből New-Yorkba és Kanadába

a **»Kaiser Franz Josef I.«** és a **»Martha Washington«** stb. pompás kettőscsavaru gőzössel. Az átkelés az Óceánon Gibraltártól New-Yorkig mindössze 7–8 nap. Az előző 6 napos ut Gibraltárig az adriai és földközi tenger gyönyörü tájékán át vezet és ingyenes kéjutazásszámba megy, mert az egész ut nem kerül többe, mint az egyszerü óceánátkelés.

Üdülő és kéjutazások a földközi tengeren.

Kizárólag kajütutasok felvétele a délamerikai vonalakra. (Argentina, Brazilia.)

Felvilágositásokkal szolgál az „Austro-Americana" irodája (magyarországi helyettes: ZERKOWITZ EMIL)

Budapest, VII., Tököly-ut 2

(A keleti pályaudvar indulási oldalával szemben.)

Alkalmi

Butor-áruház

Baross-utca 9

(az egész házban). Fölhalmozott raktár miatt mindenféle urasági és polgári butorok, szőnyegek, csillárok, nippek stb. stb. stb.

mélyen leszállitott áron árusittatnak.

Schott H. és Donnath
Császári és kir. udvari szállitók.

Ideal Erika

irógép és **X×X** kombinált számoló-összeadó gép
Magyarországi telepe
Budapest, VI, Andrássy-ut 53
TELEFON 62—45 TELEFON 62—45

MARTA
SZEMÉLY- ÉS TEHER-
AUTO.
GYÁR:
Marta Magyar Automobil R.-T. Arad.
VEZÉRKÉPVISELET
Royal-Garage,
BUDAPEST, IX.,
PÁVA-U. 10—12.

Magyar-Horvát Tengeri Gőzhajózási Részvénytársaság, Fiume.

Fiuméból Dalmáciába és Olaszországba.

A turisták által elismert legrövidebb és legkényelmesebb összeköttetés.

Fiume—Dalmácia: Naponta hajóindulás, ezek közül hetenként 4 gyorsjárat. Fiuméból Zára, Spalato, Curzola, Gravosa (Raguza), Castelnuovo és Cattaróba. Az utazás tartama Gravosáig csak 20 óra, Cattaróig 24 óra.

Fiume—Venezia: Hetenként 3—6 gyorshajóösszeköttetés.

Fiume—Ancona: Hetenként 2—3 gyorshajóösszeköttetés.

Fiume—Ravenna: Hetenként járat oda és vissza.

Ezen gőzösök közvetlen csatlakozásban közlekednek a Budapest felől érkező és Budapestre induló gyorsvonatokkal, melyek a hajóállomásig és onnan közlekednek, ugyszintén Veneziában és Anconában az olasz vonatokkal csatlakoznak Róma, Nápoly, Bari, Brindisi, Bologna, Firenze, Milano felé.

Fiume—Corfu—Patras: minden kedden.

A gőzhajók modern kényelemmel, hálófülkékkel, kitünő étteremmel és a kényelmes és kellemes utazás minden kellékével vannak felszerelve.

Bővebb felvilágositást nyujt a

Központi Menetjegy-iroda

Budapest, V., Vigadó-tér 1. szám és annak összes magyarországi fiókirodái.

Alapitva 1858-ban.

MAISON DE TAPIS

Szőnyegház

TEPPICHHAUS

Mindennemü szőnyegek függönyök és teritők nagy választékban.

Telefon 17—16

BUDAPEST, IV.

Károly-körut 26 sz.

Kőszénbánya- 's Téglagyár Társulat

PESTEN (ezelőtt DRASCHE)

Budapest, VII. ker., Király-utca 67.

Telefonszám: 34—51 és 34—61.

Keramit kocsiut-kövek. Keramitlapok. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelők. Tüzálló chamotte-téglák. A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészitését is.

Egyesült Tégla- és Cementgyár r.-t.

Budapest,

Központi iroda: **V., Mérleg-utca 3.**

Gyárak: **Lábatlan, Kőbánya, Budaujlak, Nyergesujfalu, Dömös.**

Ajánlja lábatlani kitünő minőségü portlandcementjét, Budaujlaki tetőcserepeit stb.

Bélapátfalvai Portlandcementgyár r.-t.

ALAPTŐKE 3,350.000 K.

Igazgatóság:

Budapest, V., Bank-u. 6.

Telefon 173—74. Sürgönycim: Bélcement.

Gyár: **Bélapátfalva, Borsodm.**

ÉVI GYÁRTÁSI KÉPESSÉG 18.000 WAGGON.

Felülmulhatatlan minőség. A szabványszerü 28 napos szilárdságot már 3 nap alatt éri el.

„ÜSTÖKÖS“ **védjegyü PORTLAND-CEMENTÜNK**

páratlan és utólérhetetlen minőségü. A cementtechnika legszigorubb követelményeinek megfelelő **felülmulhatatlan szilárdság, abszolut térfogatállandóság és magas homokfelvevő képesség,** valamint igen szép kiütésmentes szin, nélkülözhetetlenné tette a bélapátfalvai portlandcementet a vasbeton, beton, müpala és minden egyéb cementáru gyártásnál.

Megrendeléseket elfogad a vezérképviselet:

Magyar Bank és Kereskedelmi R.-T.

Budapest, V., Bank-utca 6. sz.

Telefon 173—74. Telefon 173—74.

Kristály

forrásásványviz étvágyat javit, gyomorrontást megakadályoz!

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő

Téli és nyári gyógyhely

csuz, köszvény, ideg- és bőrbajok ellen. Természetes forró meleg kénes források, radium iszapfürdők, iszapgyöngyölések, kő- és kádfürdők, vizgyógyintézetek, gőzfürdők és gyógyvizuszodák, Radium-Emanatorium. Gyógyszállodák. Kimeritő prospektust küld a

Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága Budán.

Holzer

cs. és kir. udvari és kamarai szállitó

divatháza

Budapest,

IV., Kossuth Lajos-u. 9.

FIUME

Cognac Medicinal

Fiume szójegyre különösen ügyelni!

„ADRIATICA"

Cognac Lepároló R.-T., Fiume.

A „Budapesti Tőszde-Almanach"

jövő évi

V. évfolyamára

hirdetések már most fölvétetnek.

Mérsékelt árak. Biztos eredmény.

Vevőképes előfizetők.

Árajánlattal, kivánatra mutatvány-példánnyal szolgál

Budapesti Tőzsde-Almanach

kiadóhivatala

V., KORALL-UTCA 11.

MŰFOGAK

és egész fogsorok szájpadlás nélkül is, rágáshoz alkalmas, gyökér eltávolitása nélkül, jótállás mellett aranyhidak és koronák.

FEHÉR SANDOR

Budapest, VII, Akácfa-utca 30, I. em. Telefon 17–22.

„ELEKTRA"

NAGY ANDOR

CSILLÁR ÉS FÉMÁRU GYÁRA

BUDAPEST, VII.,

DOB-UTCA 40.

TELEFON 82–12.

MÁG.

Automobilokat

25 HP luxusautókat autóbuszokat 2, 5 és 10 tonna hordképességü **teherautókat** gyárt a

Magyar Általános Gépgyár rt.

AUTOMOBILGYÁRA

Budapest, VI., Váczi-ut 141. sz.

Alapittatott 1876

AD. GOLDSCHMIED & Co. TRIESZT

Kávé-, déligyümölcs- és gyarmatáru nagykereskedők

Arnheim S. J.

cs. és kir udv. szállitó Őfelsége a német csász. és porosz kir. udv. műlakatosa

A kontinens legrégibb

pénzszekrény és tresorgyára

Gyár és iroda:

Budapest, V., Árbóc-u. 3

Mintaraktár:

V. ker., Erzsébet-tér 17

Telefon 44–43 Telefon 39–46

Gyárt páncélszekrényeket, páncélszobákat, safe-depositeket, takarékpénztári safe-rekeszeket, pénz- és okmányszekrényeket s minden e szakmába vágó cikkeket.

Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Rt.

Telefon: 74–58 74–59 114–80 **Budapest** **Távirati cim: Hajózás**

Rendes teherszállitó járatok:

A Dunán: Regensburg és Galac között.
A Tiszán: Titel és Szolnok között.
A Bégán: Titel és Nagybecskerek között.
A Száván: Bosna-Racsa és Sabac között.

E hajóvonalak mentén levő állomások egymásközti forgalmában a társaság *rendszeres darabáruforgalmat* tart fenn.

Teljes hajórakományok szállittatnak a Dunán Regensburg és Sulina között, továbbá a Tiszán, Száván és Dráván, valamint a Béga-, Ferenc-, Ferenc József- és a Borceacsatornában; ezenkivül a társaság idegen hajók vontatását is elvállalja.

Közvetlen átrakási forgalom:

A bajor kir. államvasutakkal, osztrák államvasutakkal, magy. kir. államvasutakkal, szerb kir. államvasutakkal, román és bolgár államvasutakkal.

A társaság állandó üzletfeleinek a dijszabásszerü dijtételekből jelentős kedvezményt ad.

Kivánatra átvételi dijtételeket jegyez valamely átrakó ponton át kombinálva, vasutról hajóra v. viszont, átmenő küldemények részére.

A társaság igazgatósága „A Duna" hajózási kalauzt *bárkinek* dijmentesen megküldi.

Kerti, veranda és hall fonott-butorokban

nagy készletet tart

az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékébe tartozó ipari és háziipari szövetkezetek

Beszerző és Értékesitő Központja

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 36.

Legelőnyösebb bevásárlási forrás a kosár-szakma összes cikkeiben.

HUNGÁRIA

Általános Biztositó Részvénytársaság

Budapest, IV., Károly-körut 2. Kossuth Lajos-utca sarkán

Részvénytőke 6,000.000 K

Elnök: Gr. Károlyi Imre

Igazgatósági kiküldött: Báró Fejérváry Imre

Olcsó dijak Kartellen kivül

Tüz-, baleset-, szavatossági-, élet- és népbiztositás. Betörés, jég-, üveg- és állatbiztositás

Modern feltételek

CSODÁS ALKOTÁS az IRÓGÉPTECHNIKA TERÉN.

A **nem** szalagos

YOST

1913 évi modellje **a legtökéletesebb** irógép.

Rendkivül kedvező fizetési föltételek.

Automatikus váltó.

Az **irássebesség** 50 százalékos **fokozása.**

Zajtalan irás. Biztositott papirvezetés.

Széles papir befogadására alkalmas

hosszu kocsi.

Soregyenesség.

Utolérhetetlen **szép és tiszta irás.**

Nem drágább a rendes gépnél.

A gépet az országban bárhol **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

YOST irógép részvény-társaság

Budapest, New-York palota. **Káldor M.** igazgató.